

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V
REPUBLIKI SLOVENIJI**

Ljubljana, marec 2008

INES ŠIFRAR

IZJAVA

Študentka INES ŠIFRAR izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. ALEKSANDRA KEŠELJEVIČA, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. TEORETIČNI VIDIK BREZPOSELNOSTI.....	2
2.1. Opredelitev brezposelnosti.....	2
2.2. Vrste brezposelnosti.....	2
2.3. Merjenje brezposelnosti.....	4
3. VZROKI IN POSLEDICE BREZPOSELNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	5
3.1. Vzroki brezposelnosti.....	5
3.2. Posledice brezposelnosti.....	8
3.3. Vzroki in posledice brezposelnosti med mladimi.....	10
4. ANALIZA BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	11
4.1. Starostna struktura brezposelnih oseb.....	11
4.2. Struktura mladih brezposelnih oseb.....	12
4.2.1. Brezposelne mlade osebe po dopoljnjeni starosti in po stopnji izobrazbe.....	13
4.2.2. Brezposelne mlade osebe po dopoljnjeni starosti in trajanju brezposelnosti.....	14
5. ANALIZA BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI DIPLOMANTI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	15
5.1. Število brezposelnih mladih diplomantov.....	15
5.2. Starost brezposelnih mladih diplomantov.....	16
5.3. Delež žensk med brezposelnimi mladimi diplomanti.....	17
5.4. Vzroki brezposelnosti med mladimi diplomanti.....	18
5.5. Brezposelni mladi diplomanti po področjih izobraževanja.....	19
5.6. Mladi brezposelni ekonomisti.....	20
6. OBSTOJEČI UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	21
6.1. Program aktivne politike zaposlovanja.....	21
6.2. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013.....	24
6.3. Analiza obstoječih ukrepov.....	26
7. PREDLOGI ZA ZMANJŠEVANJE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	27
7.1. Uskladitev šolskega sistema na zahteve gospodarstva.....	27
7.2. Vzpostavitev ugodnega okolja za domače in tuje investicije.....	27
7.3. Spodbujanje podjetništva med mladimi.....	28
7.4. Večje število kadrovske štípendij.....	29
7.5. Primerjava predlaganih rešitev.....	30
8. SKLEP.....	32
LITERATURA.....	34
VIRI.....	34
PRILOGI	

1. UVOD

V zadnjih letih število srednješolcev in diplomantov strmo narašča, trg delovne sile pa žal takšnega bremena ne zmore. Mogoče ni toliko problem v številu delovnih mest kot to, da so delovna mesta za določene poklice omejena, iskalcev tovrstnih zaposlitev pa je enostavno preveč. Slovenska ekonomija se vedno bolj razvija v smeri tehnološko zahtevne in storitveno naravnane ekonomije, kar predpostavlja potrebo po visoko izobraženi delovni sili. Povpraševanje po takšni delovni sili se zadnja leta sicer povečuje, vendar se določen del mladih z najvišjimi stopnjami izobrazbe ne vključuje med delovno aktivne.

Zaradi tega sem se odločila, da diplomsko delo posvetim mladim, ki smo šele na začetku svoje delovne poti. Diplomaska naloga obsega poleg uvoda in sklepa še šest poglavij, v katerih se ukvarjam s problematiko brezposelnosti med mladimi v Republiki Sloveniji. V drugem poglavju razložim pojem brezposelnosti, opredelim vrste brezposelnosti in opišem tudi dva različna načina spremljanja brezposelnosti. V nadaljevanju diplomske naloge se osredotočam na vzroke in posledice brezposelnosti.

Ker se v diplomskem delu ukvarjam z mladimi, me je seveda zanimalo, kakšno je stanje v Republiki Sloveniji na tem področju. Ugotovitve so prikazane v tabelah in grafih, skozi številke pa poskušam ugotoviti stanje in trende v zadnjih letih. Analiza brezposelnosti med mladimi v Sloveniji sledi v četrtem poglavju. V petem poglavju se osredotočam na mlade diplomante v Republiki Sloveniji, kjer analiziram stanje po številu mladih brezposelnih oseb, njihovi starosti, ter ugotavljam vzroke za njihovo brezposelnost. Zadnje podpoglavje se osredotoči na analizo mladih brezposelnih ekonomistov v Republiki Sloveniji.

Šesto poglavje se osredotoča na analizo obstoječih ukrepov za zmanjševanje brezposelnosti. Zanimajo me predvsem ukrepi, ki se nanašajo na zmanjševanje brezposelnosti med mladimi. V Republiki Sloveniji imamo na voljo več organizacij, ki poskušajo z različnimi programi in ukrepi zmanjšati brezposelnost.

V zaključnem poglavju predlagam rešitve, ki bi lahko deloma pripomogle k zmanjšanju brezposelnosti med mladimi v Republiki Sloveniji. Predlogi se nanašajo na šolski sistem, spodbujanje investicijske aktivnosti in podjetništva, ter kadrovske politike podjetij. Pri vsaki predlagani rešitvi, ugotavljam njene glavne prednosti in slabosti.

2. TEORETIČNI VIDIK BREZPOSELNOSTI

2.1. Opredelitev brezposelnosti

Brezposelnost je eden osrednjih makroekonomskih problemov. Velikokrat je stopnja brezposelnosti merilo uspeha makroekonomske politike. Pomemben koncept pri opredelitvi brezposelnosti je delovna sila, ki vključuje zaposlene in nezaposlene. Del prebivalstva v starosti od 15-65 let ne moremo vključevati v delovno silo, bodisi zato, ker gospodinji doma, je v šoli ali pa zaradi drugih razlogov ne dela. V skladu z opredelitvijo Mednarodnega urada za delo (ILO) med brezposelne štejemo ljudi, ki:

- so brez dela,
- so na razpolago za delo in
- iščejo delo v proučevanem obdobju.

Da je kdo obravnavan kot brezposeln, mora izpolnjevati vse tri pogoje (Senjur, 2001, str. 143). Vključene so tudi osebe, ki so stalno ali začasno odpuščene in ne dobivajo plač. Sedaj, ko sem opredelila, katere osebe se smatrajo za brezposelne, pa je čas, da pogledam še vrste brezposelnosti in na kratko opišem njihove značilnosti.

2.2. Vrste brezposelnosti

Ko proučujemo trg dela, se je potrebno zavedati, da obstaja več vrst brezposelnosti. Ukrepi za njeno zmanjševanje so odvisni ravno od njene vrste. Brezposelnost predstavlja veliko finančno breme države, poleg tega pa je celotno gospodarstvo zaradi nedela posameznikov prikrajšano za del bruto domačega proizvoda (BDP). V nadaljevanju bom naštela vrste brezposelnosti, sledi pa tudi kratek opis vsake izmed njih.

- Prostovoljna in neprostovoljna brezposelnost,
- Prikrita in odkrita brezposelnost,
- Frikcijska, strukturna in ciklična brezposelnost.

a) Prostovoljna in neprostovoljna brezposelnost

Ko sta trg blaga in dela v ravnovesju, lahko vsi, ki želijo delati, dobijo zaposlitev, vendar le za plače, ki so rezultat razmerja med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili. Če se ponudba delovne sile večja hitreje od povpraševanja, lahko vsi dobijo zaposlitev, toda za nižjo plačo. Prostovoljna brezposelnost pomeni, da delavci niso pripravljeni delati za plače, saj se jim te zdijo prenizke.

Med prostovoljno brezposelne štejemo tiste posameznike, ki niso pripravljeni sprejeti dela za nižjo plačo, kot se jim zdi ustrezna, ki se niso pripravljeni preseliti v kraj, kjer so na voljo prosta delovna mesta, ali ki se niso pripravljeni prekvalificirati. Čim bolj je oseba pripravljena

popustiti pri plači, delovnih pogojih, oddaljenosti delovnega mesta od doma in podobnem, ko se pogaja za zaposlitev, tem bolj neprostoVOLjna je njena brezposelnost. O prostovoljni brezposelnosti se veliko razpravlja v zvezi z različnimi oblikami pomoči, ki so je deležni brezposelni. Če je ta pomoč previsoka, jih to spodbuja, da zapuščajo delo, se ne zaposlujejo in so bolj izbirčni pri iskanju nove zaposlitve (Svetlik, 1985, str. 25-30).

b) Prikrita in odkrita brezposelnost

V prikrito vrsto brezposelnosti spadajo zaposleni, ki sicer imajo zaposlitev, vendar ničesar ne prispevajo k BDP. Če bi jih odpustili, bi lahko dosegali enak BDP kot pred tem. Vendar pa je težko poimensko določiti tiste, ki na delovnih mestih nič ne delajo. Takšnih je pravzaprav zelo malo, saj vsak vsaj nekaj ur dnevno dela. Seštevek vseh nedelovnih ur in preračun ur na število zaposlenih pa razkrije število prikrito brezposelnih. To vrsto brezposelnosti lahko ugotovljamo le z ocenami. Zlasti visoka je bila v bivšem samoupravnem socialističnem sistemu, v katerem je bila osnovna človekova pravica pravica do dela. Zato je bila skupna brezposelnost razmeroma nizka, prikrita brezposelnost pa visoka (Hrovatin, 2000, str. 207).

Kakšne vrste je odkrita brezposelnost, je odvisno od razmerja med povpraševanjem in ponudbo po delovni sili, torej od števila in vrste prostih delovnih mest na eni strani ter od števila in karakteristik iskalcev zaposlitve na drugi strani.

c) Frikcijska, strukturna in ciklična brezposelnost

Frikcijska brezposelnost se pojavlja zaradi stalne menjave zaposlitve prebivalstva, ki je normalno zaposleno. Do te brezposelnosti pride zaradi selitve prebivalstva med različnimi mesti in regijami in s tem povezanim iskanjem nove zaposlitve, začasne nezaposlenosti šolajoče se mladine, ki konča šolanje in išče zaposlitev, menjavanja zaposlitve zaradi težnje po spremembi delovnega okolja in podobnih reči. Tovrstna brezposelnost je le začasna, saj traja od enega dneva do nekaj mesecev in predstavlja samo obdobje med dvema stalnima zaposlitvama. V vsakem gospodarstvu, ki je na ravni polne zaposlenosti, srečamo frikcijsko brezposelnost, saj je ta plod prostovoljnih odločitev posameznikov o menjavi delovnih mest in ni vezana na gospodarske razmere. Zato lahko rečemo, da je prostovoljna (Hrovatin, 2000, str. 206).

Do strukturne brezposelnosti pride zaradi neenakosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, ki je posledica gospodarskega razvoja, saj nekateri sektorji oz. panoge hitro rastejo, druge pa nazadujejo. S tehnološkim razvojem se pojavljajo tudi povsem nove panoge. Strukturno brezposelni se težko prilagajajo novim razmeram na trgu delovne sile, še posebej, če gre za starejše kategorije brezposelnih, ki so starejši od 45 let (Hrovatin, 2000, str. 206). Strukturna brezposelnost pomeni neskladje med ponudbo in povpraševanjem, kjer se pojavljajo presežki enih in pomanjkanje drugih poklicev.

Ciklična brezposelnost nastaja zaradi gospodarskih ciklov. Ko gospodarska aktivnost stagnira in stopnja rasti BDP nazaduje ali je celo negativna, se zmanjšuje celotno agregatno povpraševanje po delovni sili. Zaradi recesije vsi sektorji ali vsaj večina zmanjšuje proizvodnjo in odpušča delovno silo, zato se brezposelnost lahko pojavlja med vsemi kategorijami zaposlenih ne glede na vrsto dela. Znižanje stopenj brezposelnosti doseže gospodarstvo šele ob prehodu v drugi del cikla, v fazi oživljanja iz prosperitete (Hrovatin, 2000, str. 206-207).

2.3. Merjenje brezposelnosti

Pri ugotavljanju brezposelnosti se velikokrat pojavi problem, koga šteti med brezposelne osebe. Preprosta definicija bi bila, da tistega, ki nima dela. Praksa kaže, da ni tako. V Sloveniji uporabljamo dva kazalca merjenja brezposelnosti, in sicer registrirano brezposelnost in anketno brezposelnost, vendar je razlika med njima zelo velika. V nadaljevanju sledi opis vsake izmed njiju in pojasnilo, zakaj do razlik med njima sploh prihaja.

a) Registrirana brezposelnost

Oseba se šteje med registrirane brezposelne, če nima redne zaposlitve, če je sposobna in voljna delati ter je pripravljena sprejeti zaposlitev, primerno njeni strokovni usposobljenosti in, če se zaradi zaposlitve prijavi na izpostavi Zavoda za zaposlovanje (Senjur, 2001, str. 144). Stopnja registrirane brezposelnosti primerja število oseb, registriranih pri enotah Zavoda RS za zaposlovanje, s številom aktivnih po registrskih virih, ki ga poleg registrirano brezposelnih tvorijo še zaposlene in samozaposlene osebe, kot jih mesečno evidentira Statistični urad Republike Slovenije (SURS) ali preko registra delovno aktivnih (Murn, 2004, str. 76). Iz napisanega je razvidno, da je Zavod za zaposlovanje tisti, ki zbira podatke o registriranih brezposelnih osebah in jih tudi mesečno objavlja. Stopnjo brezposelnosti izračunava Statistični urad Republike Slovenije.

b) Anketna brezposelnost

Anketa o delovni sili (v nadaljevanju ADS) je najobsežnejše uradno anketiranje gospodinjstev v Sloveniji. Namen ADS je pridobiti podatke o stanju in spremembah na slovenskem trgu delovne sile oziroma o velikosti, strukturi in značilnostih aktivnega in neaktivnega prebivalstva Republike Slovenije. Stopnja anketne brezposelnosti se ugotavlja s četrletnimi anketami o delovni sili. Anketa se izvaja skladno z navodili Mednarodne organizacije za delo (ILO) in Statističnega urada Evropske unije (Eurostat). Po teh so brezposelne tiste anketirane osebe, ki v referenčnem tednu niso bile delovno aktivne (v skladu z navodili), vendar aktivno iščejo delo (na primer: preko zavodov za zaposlovanje, pošiljanje prošenj za zaposlitev) in so v naslednjih dveh tednih pripravljene sprejeti delo (Murn, 2004, str. 76). Omeniti je potrebno, da lahko obstaja razlika med anketno in registrirano brezposelnostjo. Vzroki zanjo so sledeči (Javornik, 2006, str. 87);

- Velika neaktivnost registrirano brezposelnih je ponavadi povezana z dolgotrajno brezposelnimi osebami, ki že dolgo časa iščejo zaposlitev in so zaradi tega že skoraj obupale.
- Številni družinski člani, ki so prijavljeni kot brezposelni, opravljajo različna priložnostna dela (siva ekonomija).
- Posameznik vsak mesec dobiva socialno pomoč za čas brezposelnosti, ki je velikokrat z vsemi dodatki celo višja, kot bi bila mesečna plača, če bi se posameznik zaposlil. Zaradi tega v mnogo primerih posamezniki zavrnejo ponujeno delo.
- Prenizko število svetovalcev na brezposelne osebe zmanjšuje možnost za intenzivnejše svetovanje brezposelnim in učinkovit nadzor nad sivo ekonomijo brezposelnih.

V tem poglavju sem podala najpomembnejše vrste brezposelnosti in vzroke za brezposelnost. Vzrokov je več. Nekateri so odvisni od gospodarskega cikla, drugi so odvisni od posameznika, brezposelnost pa lahko nastaja tudi zaradi neenakosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili. V tem poglavju sem prikazala tudi dva različna načina merjenja brezposelnosti.

3. VZROKI IN POSLEDICE BREZPOSELNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1. Vzroki brezposelnosti

Vzrokov, zakaj so posamezniki brezposelni, je več. V naslednjih nekaj točkah bom opisala le tiste vzroke, ki so po mojem mnenju najpomembnejši za brezposelnost v Republiki Sloveniji. Dva vzroka se nanašata predvsem na pretekla gospodarska dogajanja, ostali trije pa na neustrezno izobrazbeno strukturo, pomanjkanje delovnih izkušenj in podaljševanje delovne dobe starejših.

a) Sprememba družbenoekonomskega sistema in problem prikrite brezposelnosti

Prejšnji gospodarski sistem je temeljil na socialistični družbenoekonomski ureditvi, ki je poudarjala polno zaposlenost in majhne razlike v plačah. Ta sistem je odkrito brezposelnost spreminjal v prikrito; kopičenje vse večjega števila delavcev z zaposlitvijo, a brez dela. S prehodom na tržno gospodarstvo se je zmanjšala zaposlitvena varnost. Država je opustila skrbniško vlogo in dopustila odpuščanje iz operativnih razlogov. Dosti delavcev se je posledično znašlo na cesti, ko so podjetja skušala povečati gospodarsko učinkovitost ali pa šla v stečaj. S stališča narodnega gospodarstva sta odpuščanje in brezposelnost »nujno zlo« tržne ekonomije. Seveda je od zamenjave sistema minilo že dobrih 17 let, zato ta vzrok mogoče ni eden izmed glavnih za brezposelnost sedanje generacije, vendar se mi je zdelo smiselno, da tudi to dejstvo vključim v diplomsko delo.

b) Izguba trgov

Število zaposlenih in samozaposlenih se je relativno najbolj zmanjšalo v letu 1991. Pri tem gre za dva osnovna vzroka: postopno izgubo jugoslovanskega in delno vzhodnih trgov ter recesijo zahodnih trgov, kar je potem vplivalo na padec povpraševanja in s tem na padec proizvodnje. Brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja se kaže kot presežek ponudbe delovne sile nad povpraševanjem po delovnih mestih. Ob osamosvojitvi Slovenije leta 1991 je slovenski trg postal premajhen, saj je štel namesto dotedanjih 22 milijonov domačih jugoslovanskih potrošnikov samo 2 milijona slovenskih potrošnikov. Z razpadom Jugoslavije in njenega dokaj zaščitenega trga je močno usahnilo povpraševanje po mnogih slovenskih izdelkih. Število registriranih brezposelnih v Sloveniji se je z 28.000 oseb v letu 1989 povzpelo na skoraj 130.000 v letu 1993. Povprečna življenjska raven prebivalstva se je vidno znižala, socialne razlike med ljudmi pa so se povečale (Krašovec, 2007).

c) Neustrezna izobrazbena struktura v gospodarstvu

V tem primeru lahko govorimo o premajhni ponudbi določenih delovnih mest in prevelikem povpraševanju po nekaterih drugih poklicih. Po eni strani država spodbuja k nadaljevanju izobraževanja mladih, po drugi strani pa lahko govorimo o ambicioznosti mladih in njihovih staršev, saj so mnenja, da jim bo višja izobrazba zagotovila boljši položaj na trgu delovne sile in v družbi nasploh (Ignjatovič, 2006, str. 66). V tem poglavju je potrebno omeniti dejstvo, da je trend osnovnošolcev, ki se odločajo o nadaljnjem šolanju, naslednji. Velika večina se po končani osnovni šoli vpiše na gimnazijski program. Ker pa vemo, da posameznik po končani gimnaziji nima poklica, je zato prisiljen, da se vpiše na visokošolski ali univerzitetni program. Vzrokov, zakaj se mladi odločajo za nadaljnje šolanje, je veliko (brezplačen študij, subvencionirana študentska prehrana, možnost študentskega dela, republiške in Zoisove štipendije). Posledica tega je pomanjkanje poklicev¹ in preveliko število določenih diplomantov. Velja splošno prepričanje, da ima posameznik z visoko stopnjo izobrazbe boljše možnosti za zaposlitev kot tisti s končano poklicno ali srednjo šolo.

Eden glavnih problemov nizke zaposlitve diplomantov in ostalih poklicev je strukturno neskladje na trgu delovne sile. Število iskalcev s terciarno izobrazbo, ki zajema visokošolsko strokovno in univerzitetno dodiplomsko izobraževanje ter podiplomsko izobraževanje na ravni magisterija, se povečuje. Sicer se povečuje tudi povpraševanje po le-teh, vendar v manjši meri, kar zaostre razmere na trgu dela mladih diplomantov.

¹ Poklici po katerih je bilo v letu 2006 prijavljenih največ potreb delodajalcev so si sledili: delavec brez poklica, prodajalec, pomožni delavec, ekonomski tehnik, voznik avtomobilov, natakar, ključavničar, zidar, strojni tehnik in gradbeni delavec (Aktualni podatki o trgu delovne sile, 2007).

Previsoka izobrazbena struktura je na žalost tudi eden večjih problemov. Marsikateri posameznik, ki pridobi visoko izobrazbo, je na koncu zaradi tega še razočaran, saj lahko postane le eden izmed mnogih, ki čakajo na svojo zaposlitev (Verša, 2004, str. 20).

d) Pomanjkanje delovnih izkušenj

Delodajalci vidijo predvsem mlade kot delovno silo s pomanjkanjem delovnih izkušenj, saj so brez delovne zgodovine, iz katere bi bilo mogoče sklepati na določene delovne lastnosti (na primer: rednost, odgovornost, avtonomnost pri delu). Delodajalci tako ne morejo oceniti delovnih navad in kvalitet mladih, zato jim zaposlovanje le-teh na delovnih mestih predstavlja tveganje, ki ga pogosto zmanjšujejo tako, da mladim ob vstopu ponujajo bolj nestalne in fleksibilnejše oblike zaposlitev. Analiza pogojev zaposlovanja, ki jih opredeljujejo delodajalci pri iskanju delavcev, je pokazala, da so delovne izkušnje po pomembnosti drugi pogoj, takoj za izobrazbo (Verša, 2004, str. 21).

Tisti posamezniki, ki se želijo redno šolati, ponavadi nimajo možnosti za delo, saj večino časa posvečajo študiju, predavanjem in ostalim obveznostim. Seveda obstajajo posamezniki, ki so v to primorani zaradi finančne stiske ali pa jim enostavno poleg študija ostaja dovolj časa tudi za študentsko delo. Delo med študijskim letom najbrž pripomore tudi k višji starosti diplomantov². Omeniti je potrebno tudi dejstvo, da delodajalci izkoriščajo delo preko študentskega servisa. V praksi se kaže, da so študenti, ki opravljajo študentsko delo, neloyalna konkurenca mladim diplomantom zaradi cenejšega dela in manjše obveznosti delodajalcev do njih in države (Ignjatović, 2006, str. 68).

e) Podaljševanje delovne dobe starejših

V Sloveniji se vedno bolj pojavlja trend, da se starejši posamezniki, ki že izpolnjujejo pogoje za upokožitev, ne želijo upokožiti. Razlogov za to je več, po mojem mnenju je eden najpomembnejših prenizka pokojnina. Posledica kasnejšega upokoževanja je višja starost ob upokožitvi in zasedenost delovnih mest, ki bi jih lahko zasedali mladi. Nekateri posamezniki so mnenja, da starejši pred upokožitvijo in mladi, ki prihajajo iz šole, na trgu dela niso substituti. Na delovna mesta, ki jih starejši izpraznijo, se največkrat zaposlujejo delavci, ki so v podjetju že dlje časa, po starosti pa od svojega predhodnika ne zaostajajo veliko (Malačič, 2006, str. 84). Deloma se strinjam, saj se po mojem mnenju danes pojavlja veliko število delovnih mest, ki so namenjena mlajšim kadrom, predvsem v panogah prihodnosti. Kljub temu menim, da bi ob pravočasnem upokoževanju starejših lahko pridobili veliko dodatnih delovnih mest. Posledično bi se zmanjšalo tudi število brezposelnih na Zavodu za zaposlovanje.

² Od 29. leta do 30. leta starosti, študij zaključijo 58,9% diplomantov na visokošolski strokovni in 81,9% diplomantov na univerzitetni ravni v Republiki Sloveniji (Verša, 2004, str. 2).

Izmed vseh sta po mojem mnenju najpomembnejša vzroka za brezposelnost mladih, pomanjkanje delovnih izkušenj in neustrezna izobrazbena struktura v gospodarstvu. Danes delodajalci pričakujejo, da bodo kadri že izkušeni, in da obvladajo zahtevano delo. Ravno pri mladih se zato pokaže visoko neskladje na trgu dela. Da ne bi prihajalo do presežkov in pomanjkanja kadrov, bi morali prilagoditi šolski sistem. Ponovno bi morali vzpodbuditi zanimanje mladih za določene poklice in jim pokazati, da obstajajo delovna mesta in možnost za razvoj kariere na različnih področjih.

3.2. Posledice brezposelnosti

Posledic brezposelnosti je več. V tem poglavju se bom osredotočala le na tiste posledice, ki so po mojem mnenju najpomembnejše.

a) Socialna izključenost

Socialna izključenost se kaže kot izolacija in občutek nemoči v vsakdanjem življenju posameznika ali družbenih skupin. Ko govorimo o izključenosti mladih, imamo v mislih izključenost iz enega ali več omenjenih življenjskih področij, kjer mladi v omenjenem smislu niso sposobni dosegati t. i. družbenih norm in standardov, ki jih družba od njih pričakuje (na primer: šolanje, delo, ustvarjanje lastne družine). Ko pa izključenost pogledamo s socialnega vidika, ugotovimo, da posameznik ne participira več pri posameznih družbenih skupinah niti ne soodloča pri družbenih vprašanjih (Rapuš Pavel, 2005, str. 338-340).

b) Psihološki vidik

V 30. letih prejšnjega stoletja so v Veliki Britaniji in Avstriji opravili študijo, ki je pokazala, da posamezniki v različnih okoljih doživijo psihološki efekt brezposelnosti na podoben način. Najprej se pojavi šok, ki to osebo paralizira. Ko se začne zavedati, da je brezposelna, tega ne more dojeti, morala pade. Sledi poizkus zmanjšanja resnosti dogodka in zanikanje stanja (na primer: ne zaprosijo za socialno pomoč ali si omislijo dopust, kot da se ni nič zgodilo). Na tej točki je najpomembnejše, da se posameznik sprizajni s tem, da dosežki v preteklosti niso več kriterij za zadovoljstvo v sedanjosti, in sprejme nove standarde. Pri tem stanju se posamezniku lahko zmanjša želja po zaposlitvi, svet začne dojemati kot nekaj, na kar ne more vplivati, prevzame drugačen tip vsakodnevnih aktivnosti (Gabrovšek, 2007). Psihološki pritisk je odvisen od trajanja brezposelnosti. Zanimivo je, da tistim, ki so bili dolgo na spisku brezposelnih, manjkrat ponudijo delo kot tistemu, ki je brez dela krajši čas. Ugotovili so tudi, da so boljše službe ponujene tistim, ki so brezposelni manj časa, kar dodatno zmanjšuje voljo in samozaupanje dolgotrajno brezposelnih. V primeru brezposelnosti prihaja tudi do družinske problematike, razdora družin, depresije, marsikdo pa lahko poseže tudi po alkoholu ali drogah. O vzrokih za številčnost nasilja v družinah in med posamezniki lahko le ugibamo, velikokrat pa je kot vzrok navedena brezposelnost.

c) Ekonomska izključenost

Ekonomska izključenost vsebuje revščino in odvisnost od državnih pomoči. Težave z ekonomskega vidika se kažejo tudi skozi omejen dostop do dobrin in zaposlitve ter pri višini dohodka. Vzrokov za revščino je več, eden izmed njih pa je tudi brezposelnost. Najpogostejše merilo za revščino je dohodek. Tako se med revne uvršča posameznik ali družina, katerih dohodek je pod določeno mejo, ki je sprejeta kot minimum, potreben za preživetje. Statistični urad Republike Slovenije je na primer leta 2005 prvič izvedel anketo med prebivalstvom Slovenije, v kateri so spraševali o življenjskih pogojih. Rezultati so pokazali, da si 2% gospodinjstev ne more privoščiti osebnega avtomobila, 32% gospodinjstev si ne more privoščiti enotedenskih letnih počitnic in 8% gospodinjstev si ne more privoščiti mesa vsak drugi dan. V letu 2004 je v Sloveniji pod pragom revščine živelo 12,1% prebivalcev, v EU je bilo takih prebivalcev 16% (Kazalniki socialne povezanosti 2004, 2007).

d) Stanovanjska problematika

Mladi zaradi nezaposlenosti podaljšujejo svoje bivanje pri starših, saj nimajo finančnih možnosti za pridobitev stanovanja. Če zaprosijo za kredit, jim le-ta velikokrat v željeni višini žal ni odobren zaradi brezposelnosti ali zaposlitve za določen čas. Vse finančne institucije, ki se ukvarjajo s posojili, želijo za svoj denar namreč garancijo. Ponavadi je pogoj stalna zaposlenost kreditojemalca. Mladim tako ne ostane nič drugega, kot da se sprijaznijo z minimalno državno pomočjo in še naprej ostanejo finančno breme svojih staršev (Pavel Rapuš, 2005, str. 344). Nekateri mladi, ki živijo doma in so odvisni od staršev, se počutijo nekoristne, neodgovorne in nezrele. Večina mladih si ne želi živeti s svojimi starši ampak s svojim partnerjem v svojem stanovanju, hkrati pa se zavedajo, da bodo po vsej verjetnosti živeli s svojimi ali partnerjevimi roditelji. Starševska pomoč se ne nanaša samo na finančno pomoč, temveč tudi na emotivno in družinsko pomoč. Tudi raziskave o študentski populaciji potrjujejo pomembnost starševske pomoči v času podaljšane mladosti. Zelo veliko starševsko pomoč mladi pričakujejo pri reševanju stanovanjskega vprašanja 50,4%, pri varstvu otrok 47,5%, pri iskanju zaposlitve 24% in pri financiranju 23,1% (Švab, 2001, str. 10). Obstajajo tudi mladi, ki ostanejo pri svojih starših zaradi subjektivnih razlogov in ne le finančnih. Na primer udobno in cenovno ugodnejše življenje pri starših, razumevanje med starši in otroki ter materialna in čustvena varnost ob hkratni visoki stopnji avtonomije. V tem primeru govorimo o psihološki odvisnosti od staršev, ker otrok niso naučili, kako pretrgati simbolno vez in zaživeti kot popolnoma samostojna oseba.

e) Kulturni vidik

Pod kulturno izključenostjo lahko razumemo zasmehovanje določenih članov družbe. Na tujce pogosto mnogi gledajo kot na nepotrebno delovno silo, ki domačinom zavzema delovna mesta. Velikokrat je strah domačinov odveč, kar kaže tudi študija Evropske komisije. Rezultati poročila Evropske komisije kažejo, da ima mobilnost delavcev večinoma pozitivni vpliv. Delavci iz novih desetih držav članic so leta 2004 pripomogli k uravnoveženi

porazdelitvi delovne sile na trgu delovne sile in k boljši gospodarski storilnosti v Evropi. Države, ki v zvezi s pretokom delovne sile po širitvi 2004 niso uvedle nobenih omejitev (Velika Britanija, Irska in Švedska), se soočajo z veliko gospodarsko rastjo, upadom brezposelnosti in povečanjem zaposlenosti.

Po svetu so bile opravljene mnoge študije, ki so pokazale vpliv etničnega in migrantskega družinskega ozadja na zaposlovanje mladih. Mladi, katerih starši so bili rojeni izven Slovenije, so manj vključeni tako v stalne in začasne zaposlitve kot mladi, rojeni v Sloveniji. Njihovi otroci so ponavadi vključeni v manj zahtevno izobraževanje, vzrok pa naj bi bilo neznanje jezika in kulturna drugačnost. Značilno je, da se pogosteje vključujejo na ilegalni trg dela, kar jih dela še bolj ranljive – njihovo delo je bolj podvrženo izkoriščanju in nizkim plačilom, prav tako pa neprestano živijo v tveganju, da bo njihova ilegalnost odkrita (Šonc, 2007, str. 16).

3.3. Vzroki in posledice brezposelnosti med mladimi

V preteklih poglavjih sem na kratko opisala glavne vzroke in posledice brezposelnosti v Sloveniji. Prva dva vzroka sta bolj splošne narave in sta povezana tudi s starejšo populacijo, saj je od dogodka osamosvojitve Slovenije minilo že 17 let in so takratni brezposelni danes že v zrelih letih. Z brezposelnostjo mladih sta povezana predvsem dva vzroka, in sicer neustrezna izobrazbena struktura v gospodarstvu in pomanjkanje delovnih izkušenj.

Do neustrezne izobrazbene strukture v Sloveniji prihaja zaradi neenakomernega vpisa na šole in izobraževalne programe. Že v 90. letih je bila povprečna letna rast študentov 6%. V študijskem letu 2000/2001 je bil delež vpisanih na terciarne študijske programe med osebami, stari od 19-23 let, kar 48,5%. Leta 2004 se je odstotek vpisanih povečal že na 62,3% (Malačič, 2006, str. 83). Pomanjkanje delovnih izkušenj mladih je eden najpomembnejših vzrokov za njihovo brezposelnost. Smo v tržnem gospodarstvu, kjer je konkurenca velika in hitrost pomembna. Ravno zaradi tega si delodajalci želijo, da zaposleni ob pričetku dela znajo vse in še več, kar od mladih vedno ne gre pričakovati. Potrebno bi bilo še veliko dela, da bi uskladili želje in interese obeh strani, mladih in podjetij. Zavedam se, da bi ob pravočasnem upokojevanju še bolj obremenili pokojninski sistem, toda po drugi strani bi lahko mladi začeli pridobivati delovne izkušnje prej.

Težke razmere na trgu delovne sile pomenijo za mlade večjo negotovost, silijo jih v sprejemanje slabo plačanih zaposlitev, pogosto za določen čas, ki ne omogočajo ekonomske neodvisnosti in socialne varnosti. Mladi izobraženi ljudje niso samo v težki ekonomski situaciji, razmere vplivajo tudi na njihovo vedenje. Izguba dela ali iskanje zaposlitve je za posameznika boleča izkušnja, ki vpliva tako na psihofizično zdravje kot na materialno pomanjkanje. Z izgubo dela človek izgubi dohodek, s katerim si je prej lahko zagotovil sredstva za normalno življenje. Po mojem mnenju to posledico bolj občutijo starejši, ki so

delo že imeli, saj šele ob izgubi plače začutijo, kaj so izgubili. Pri mladih, ki zaposlitve še niso imeli je ta občutek verjetno manj izrazit, saj stalnih dohodkov niso vajeni.

Pomembna posledica ob brezposelnosti je tudi socialna izključenost, ki daje posamezniku občutek nemoči. Slabšanje socialnega statusa vpliva na oblikovanje posameznikove identitete. Posledice ne občuti le sedanja, ampak tudi prihodnja generacija mladih (Ignjatovič, 2006, str. 68). Družba ga zaradi pomanjkanja izloča na rob, kjer ni več zmožen sodelovati pri družbenih vprašanjih. Psihološke posledice so od posameznika do posameznika različne. Nekateri se z izgubo dela laže sprijaznijo, drugi težje. Ostaja dejstvo, da ni nihče ob takem šoku ravnodušen, zato si skuša vsak posameznik pomagati, kakor si najbolje ve in zna. Verjetno je v tem primeru težje starejšim, predvsem tistim, ki so težje zaposljivi, saj vedo, da bodo v nasprotju z mladimi, ki se hitreje prilagajajo delovnemu okolju, težje dobili novo zaposlitev.

Ugotovila sem, da sta tudi ekonomska in prostorska izključenost močno povezani z mladimi. Če posameznik ne dobi sredstev, da se osamosvoji, mu pač ne preostane drugega, kot da še naprej živi pri svojih starših. Tudi če si mladi zaželi priti do svojega stanovanja s kreditom, jim to ne uspe, saj jih banka označi za kreditno nesposobne, ker nimajo denarnih sredstev za odplačevanje anuitet. Posledica je podaljšano bivanje pri starših. Stanovanjski problemi tako preprečujejo ustvarjanje družine in podaljšujejo odločitev o rojstvu otrok. Ugotovila sem, da je soočanje mladih z brezposelnostjo težavno. V nadaljevanju se bom posvetila analizi brezposelnosti med mladimi v Sloveniji. Ugotovitve bom podrobneje predstavila tudi skozi slike in tabele.

4. ANALIZA BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V REPUBLIKI SLOVENIJI

4.1. Starostna struktura brezposelnih oseb

Preden začnem z analizo mladih brezposelnih bi rada predstavila analizo brezposelnosti po vseh starostnih skupinah, da bom lažje primerjala, ali je brezposelnost mladih resnično problem ali pa obstaja še kakšna bolj problematična starostna skupina.

Tabela 1: Brezposelne osebe po dopoljnjeni starosti ob koncu leta 2005 in 2006

	dec. 05	dec. 06	dec. 05 (v %)	dec. 06 (v %)
do 18	274	180	0,3	0,2
18 do 29	34.753	25.554	37,5	32,6
30 do 39	17.522	14.865	18,9	18,9
40 do 49	19.097	16.319	20,6	20,9
50 do 59	20.000	20.219	21,6	25,9
60 in več	929	1.166	1,1	1,5

Vir: Spruk, 2007.

Iz pridobljenih podatkov lahko sklepam, da so v decembru 2005 največjo skupino brezposelnih predstavljale osebe med 18 in 29 letom starosti. Decembra 2006 se je številka omenjenih mladih znižala, in sicer za 9199 oseb. Sledi skupina brezposelnih v starosti med 50 in 59 let. Število le-teh se je v decembru 2006 povečalo za 219 oseb. Poleg mladih do 29 let je zaskrbljujoča skupina brezposelnih tudi tista v starosti med 30 in 39 let. V odstotkih se brezposelnost za to skupino med decembroma 2005 in 2006 ni spremenila. Delež je relativno visok, saj znaša slabih 19 odstotkov. Vzpodbuden podatek iz zgornje tabele je, da se je skupna brezposelnost med letoma 2005 in 2006 znižala za 14.272 oseb. Vendar nam to ne sme biti merilo, saj vemo, da gospodarstvo nikoli ne počiva, nekateri dogodki, ki lahko hitro povečajo brezposelnost, pa so tudi nepredvidljivi.

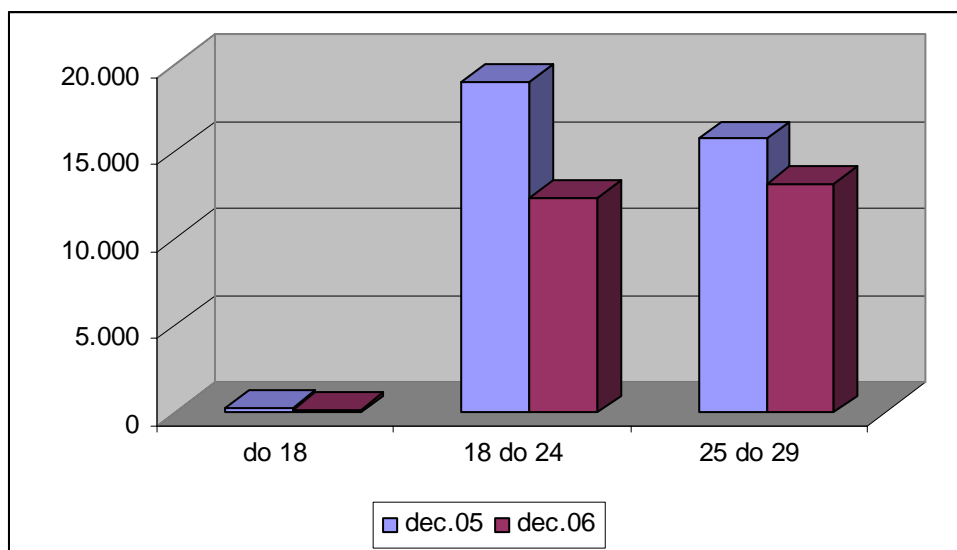
Iz zgoraj omenjenih podatkov lahko sklepam, da predstavlja brezposelnost mladih v Sloveniji resen problem. V odstotkih iz decembra 2006 to pomeni, da je med vsemi brezposelnimi osebami, 32% mladih brezposelnih. V nadaljevanju se bom osredotočila le na skupino mladih do dopolnjene starosti 29 let. Analizirala bom skupine po starosti, stopnji izobrazbe in trajanju brezposelnosti. Še posebno me bodo zanimali podatki za diplomante.

4.2. Struktura mladih brezposelnih oseb

Brezposelnost mladih v Sloveniji je več kot dvainpolkrat višja od splošne brezposelnosti (4,5%). Slovenija, gledano mednarodno primerljivo, sicer še vedno ne sodi med države z najbolj problematičnimi stopnjami brezposelnosti med mladimi. Nekateri nove, pa tudi stare države Evropske unije so v tem pogledu še v bistveno večjih težavah (Repovž, 2006): Grčija (26%), Francija (21%), Slovaška (31%) in Poljska (35%). Tolažba pa to ne more biti. Slovenija namreč hkrati močno zaostaja za državami z najnižjo splošno brezposelnostjo in nizko brezposelnostjo mladih (Nizozemska 7,7%, Danska in Irska 8,5-odstotna stopnja).

V decembru 2005 je bilo največ brezposelnih v starostni skupini od 18-24 let (19.003 oseb), v starostni skupini od 25-29 let je bilo 15.750 brezposelnih, med mlajšimi od 18 let pa je bilo brezposelnih zanemarljivo malo. Iz slike je razvidno, da se je delež mladih po starostni strukturi, v decembru 2006 glede na december 2005, sicer znižal, toda številke so še vedno zelo visoke. Največ brezposelnih decembra 2006 je bilo v starostni skupini od 18-24 let (12.380 oseb), v starostni skupini od 25-29 let pa je bilo brezposelnih 13.174 oseb. Brezposelnih mladih do 18 let je bilo tako kot prejšnje leto zelo malo, kar lahko pripišemo dejstvu, da danes veliko mladih nadaljuje s šolanjem in si pridobi vsaj poklic ali pa srednjo šolo. Zanimivo je tudi to, da se je delež brezposelnih mladih v decembru leta 2006 glede na december 2005 znižal v obeh izstopajočih starostnih skupinah, in sicer v skupini od 18 do 24 let in v skupini od 25 do 29 let.

Slika 1: Število brezposelnih mladih oseb po dopoljnjeni starosti ob koncu leta 2005 in 2006

Vir: Spruk, 2007.

V nadaljevanju se bom osredotočila na brezposelne mlade po dopoljnjeni starosti in stopnji izobrazbe v Republiki Sloveniji. V točki 4.2.2. bom predstavila tudi podatke za brezposelne mlade po dopoljnjeni starosti in trajanju brezposelnosti v Republiki Sloveniji.

4.2.1. Brezposelne mlade osebe po dopoljnjeni starosti in po stopnji izobrazbe

Eden najpomembnejših dejavnikov pri iskanju zaposlitve je izobrazba. Brezposelni z višjo stopnjo izobrazbe velikokrat lažje najdejo zaposlitev, kakor tisti z nižjo, čeprav se v zadnjih letih trend spreminja. Po drugi strani narašča konkurenca med mladimi z višjo stopnjo izobrazbe, ki je posledica naraščanja deleža iskalcev zaposlitve z visoko ali univerzitetno izobrazbo. Pri zaposlitvi postaja vedno bolj pomembna tudi smer zaključenega študija.

Tabela 2: Število brezposelnih mladih oseb po dopoljnjeni starosti in stopnji izobrazbe ob koncu leta 2006

	I. stopnja	II. stopnja	III. stopnja	IV. stopnja	V. stopnja	VI. stopnja	VII. stopnja	VIII. stopnja	Skupaj
do 18 let	171	1	-	8	-	-	-	-	180
18 do 24	3.903	619	32	2.723	4.720	126	257	-	12.380
25 do 29	2.226	574	47	2.102	5.611	246	2.365	3	13.174

Vir: Spruk, 2007.

Daleč največjo skupino brezposelnih predstavljajo mladi s V. stopnjo izobrazbe, v starosti od 25-29 let. Zaskrbljujoče pa je dejstvo, da relativno veliko skupino brezposelnih predstavljajo tudi mladi diplomanti s VII. stopnjo izobrazbe.

4.2.2. Brezposelne mlade osebe po dopoljnjeni starosti in trajanju brezposelnosti

Dlje kot je posameznik brez dela, večji problemi nastanejo. Človek, ki ne prejema osebnih dohodkov postane kmalu odvisen od države in socialne pomoči. V nadaljevanju bom predstavila tabelo, ki kaže kakšno je povprečno trajanje brezposelnosti med mladimi v Republiki Sloveniji. Največjo skupino brezposelnih mladih predstavlja starostna skupina od 25-29 let. Povprečno trajanje brezposelnosti znaša od 0 do 2 mesecev. Znotraj skupine je največ brezposelnih v starosti 26 let, sledijo sedemindvajsetletniki in petindvajsetletniki. Največ brezposelnih v skupini od 18 do 24 let predstavljajo štiriindvajsetletniki, sledijo jim triindvajsetletniki.

Tabela 3: Brezposelne osebe po dopoljnjeni starosti in po trajanju brezposelnosti ob koncu leta 2006

	0 - 2 mesecca	3 - 5 mesecev	6 - 8 mesecev	9 - 11 mesecev	1 leto	2 leti	3 - 4 leta	skupaj
18 do 24	5.510	1.656	788	702	2.199	887	477	12.219
18 let	364	161	55	27	29	12	5	653
19 let	822	233	64	75	252	15	9	1.470
20 let	912	242	103	80	350	123	8	1.818
21 let	798	253	110	93	393	186	84	1.917
22 let	842	242	111	124	372	185	105	1.981
23 let	839	275	151	156	381	191	138	2.131
24 let	933	250	194	147	422	175	128	2.249
25 do 29	4.102	1.680	1.218	974	2.728	1.119	782	12.603
25 let	1.089	326	246	163	466	170	141	2.601
26 let	1.052	364	301	234	593	222	146	2.912
27 let	807	371	282	207	653	239	160	2.719
28 let	650	348	217	203	546	283	169	2.416
29 let	504	271	172	167	470	205	166	1.955

Vir: Spruk, 2007.

V nadaljevanju se bom osredotočila na podatke o mladih diplomantih. Zdi se mi paradoksalno, da država vlaga toliko sredstev v šolski sistem, po drugi strani pa je toliko perspektivnih mladih diplomantov brez dela. Z zaposlitvijo mladih diplomantov bi država namreč lahko dosegala višjo gospodarsko rast in večjo blaginjo za prebivalce. Ravno zaradi tega me zanima, kakšno je stanje brezposelnosti med mladimi diplomanti v Republiki Sloveniji.

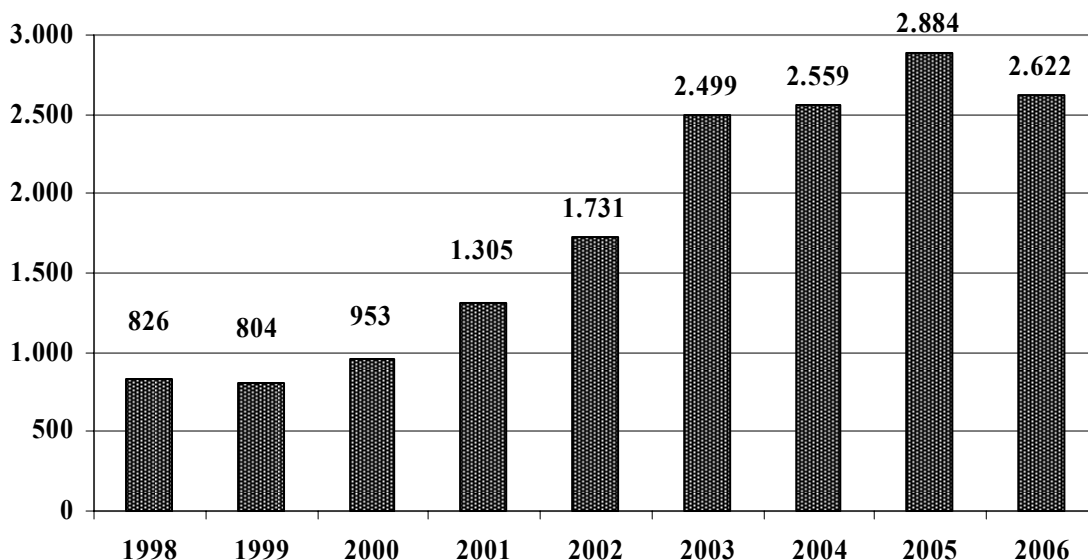
5. ANALIZA BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI DIPLOMANTI V REPUBLIKI SLOVENIJI

5.1. Število brezposelnih mladih diplomantov

V obdobju socializma so mladi diplomanti v strukturi registrirano brezposelnih oseb vedno predstavljali največji del. Prevladovala so namreč zaposlitve za nedoločen čas, fluktuacija je bila nizka, pridobiti prvo zaposlitev pa je bilo najtežje dobiti. Ko so mladi pridobili zaposlitev, so jo običajno obdržali dlje časa. Celotni sistem zaposlovanja se je deloma spremenil ob zamenjavi sistema in osamosvojitvi Slovenije (Verša, 2004, str. 1).

Skupina mladih brezposelnih diplomantov se od leta 1998 sicer zmanjšuje, najnižja vrednost je bila v letu 1999 (804 osebe). Od leta 2000 naprej pa se je število vsako leto povečevalo. Vrh brezposelnih je bil v letu 2005, ko je na delo čakalo kar 2.884 diplomantov. Kljub temu, da se trend brezposelnosti v povprečju znižuje, narašča delež mladih brezposelnih diplomantov in delež iskalcev prve zaposlitve. To je razvidno tudi iz slike 2, ki prikazuje, da se število diplomantov veča, zaposlitve pa ne dobijo.

Slika 2: Število brezposelnih mladih diplomantov v obdobju od 1998 - 2006 (stanje konec decembra)

Vir: Spruk, 2007.

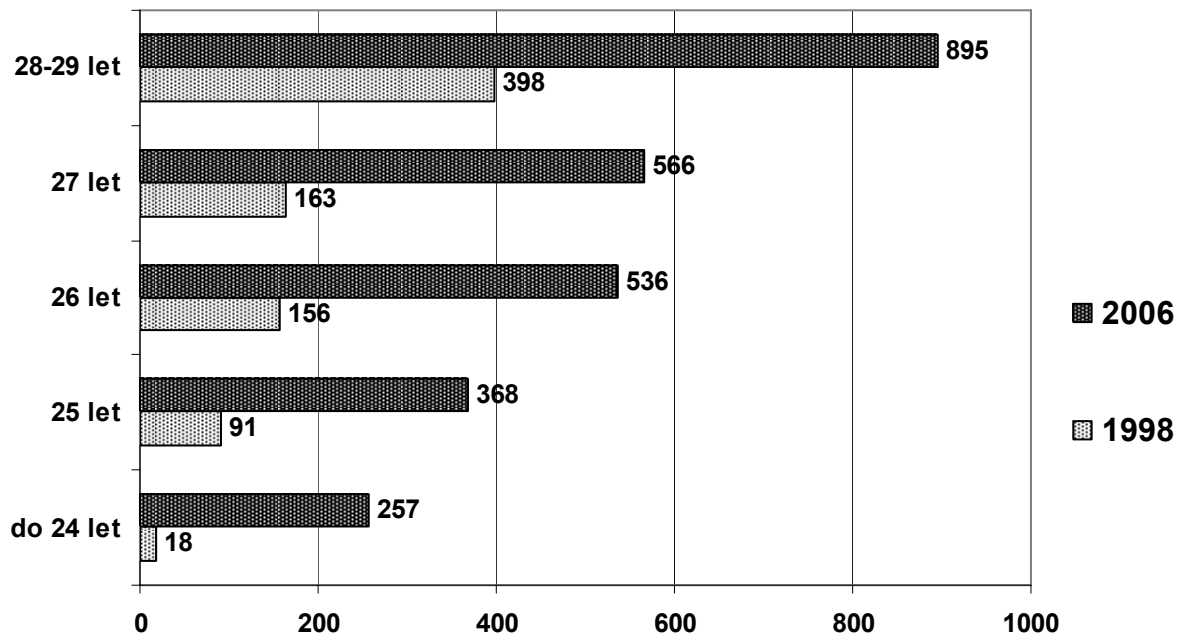
Število brezposelnih diplomantov se je od leta 1998 do leta 2006 povečalo za 217%. Številke bi bile najbrž še višje, če se mladi ne bi vključili v terciarno izobraževanje. Žal se je težava zaposlovanja le premaknila za par let naprej, na čas zaključka študija.

5.2. Starost brezposelnih mladih diplomantov

Zanimivo iz spodnje slike je, da je največja starostna skupina mladih diplomantov, ki ima ob zaključku študija do 29 let. V analizi so mladi diplomanti osebe, stare manj kot 30 let in imajo visokošolsko ali univerzitetno diplomo na dodiplomskem programu ali magisterij (Verša, 2004, str. 1). Če vzamemo, da v povprečju študij traja od 4 do 5 let, posameznik pa je na začetku študija star 19 let, bi moral biti ob zaključku star 24 let. Zakaj se starostna meja dviga obstaja več vzrokov.

Starostna struktura brezposelnih diplomantov se od leta 1998 ni bistveno spremenila, spremenilo se je edino število. Diplomantov, mlajših od 20 let ni, saj je študij naravnano tako, da posameznik ne more tako hitro zaključiti šolanja. V letu 2006 je bilo kar 895 diplomantov starih od 28-29 let, sledi starostna skupina do 27 let. Med letom 1998 in 2006 je poraslo število mladih brezposelnih diplomantov vseh starosti. Največji porast je zaznati pri mladih diplomantih v starosti 25 let (304%), sledijo sedemindvajsetletniki (247%), 26-letnikov (244%), najmanjši porast je bilo zaznati med 24-letniki (133%) in starostno skupino od 28-29 let (125%).

Slika 3: Starost brezposelnih mladih diplomantov v letu 1998 in 2006 (stanja konec decembra)

Vir: Spruk, 2007.

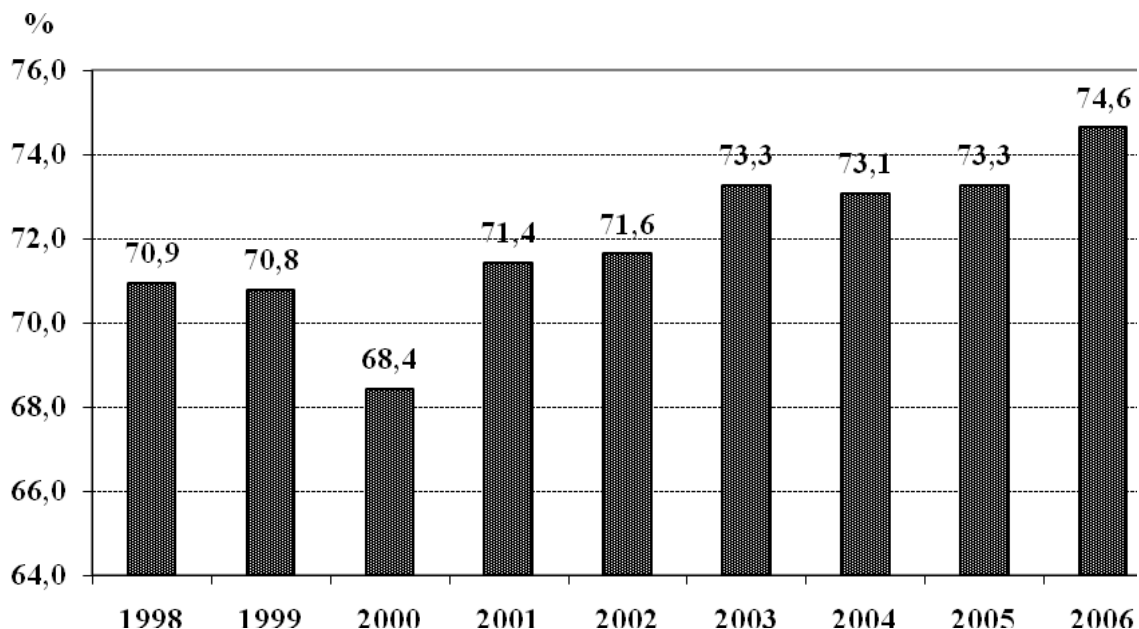
Po mojem mnenju se skozi številke izkazuje domneva, da mladi podaljšujejo študentski status, ker ne morejo tako hitro ali ne želijo tako hitro vstopiti v svet odraslih. Druga razlaga pa je lahko tudi ta, da med študijem delajo, si pridobivajo izkušnje, zato jim zmanjkuje časa za učenje in ostale študijske obveznosti.

5.3. Delež žensk med brezposelnimi mladimi diplomanti

V tem delu me bo zanimalo razmerje med moškimi in ženskami, med mladimi brezposelnimi diplomanti. Iz spodnje slike je razvidno, da je vse od leta 1998 do leta 2006 delež brezposelnih žensk med mladimi diplomanti večji kot delež brezposelnih moških. V letih 1998 in 1999 je bilo povprečje brezposelnih žensk med vsemi brezposelnimi diplomanti slabih 71%. Delež je leta 2000 padel pod 70 odstotkov. Po letu 2000 je delež brezposelnih žensk med mladimi diplomanti vsako leto naraščal vse do leta 2006, ko je bil delež 74,6%.

Dejstvo je, da so ženske v povprečju bolj izobražene kot moški in si želijo biti enakopravne z moškimi na trgu dela. Zadnji dve desetletji se mladi ljudje soočajo z negativnim odnosom delodajalcev do potencialnega starševstva. Govorimo lahko celo o diskriminaciji žensk s strani delodajalcev, saj se soočajo z neprijetnimi odzivi na nosečnost, morebitnim oviranim napredovanjem po porodniškem dopustu in občutkom mladih žensk, da na razgovorih za delo ne smejo dati vedeti, da se bodo v kratkem odločile za materinstvo (Stropnik, 2006, str. 71). Po mojem mnenju je zato eden glavnih vzrokov za večjo brezposelnost žensk kot moških ravno materinstvo in odhod na porodniški dopust.

Slika 4: Delež žensk med brezposelnimi mladimi diplomanti od 1998 - 2006 (stanja konec decembra v %)

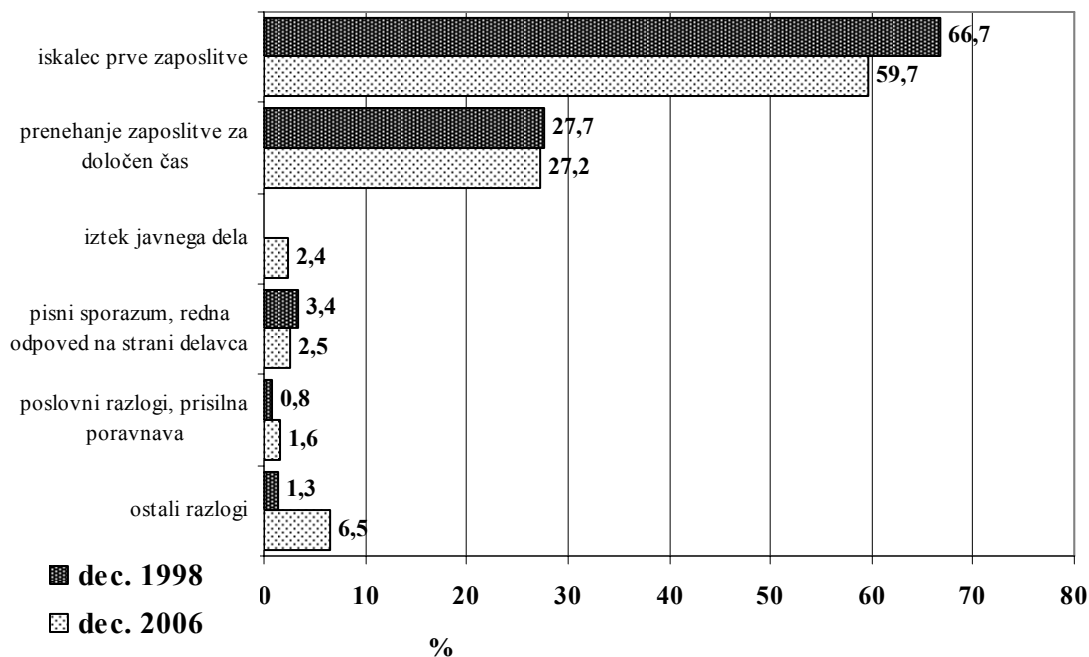
Vir: Spruk, 2007.

5.4. Vzroki brezposelnosti med mladimi diplomanti

Vzrokov, zakaj mladi diplomanti ne dobijo dela, je veliko. Večina vzrokov je skupna vsem starostnim skupinam. Edina, ki odstopa in je na nek način značilna za mlado populacijo, pa je neizkušenosť pri delu. V spodnji sliki sicer ta vzrok ni neposredno naveden, je pa skrit pri iskalcih prve zaposlitve.

Vzrokov, zakaj se mladi prijavijo na Zavod, je več. Prevladuje delež oseb, ki iščejo prvo zaposlitev. Delež se je v letu 2006 glede na leto 1998 sicer zmanjšal za 7 odstotnih točk, vendar še vedno znaša skoraj 60%. Mladi, ki se zaposlijo, ponavadi dobijo delo za določen čas, kar je razvidno tudi iz drugega najpomembnejšega vzroka prijavljenosti na Zavodu, in to je prenehanje zaposlitve za določen čas. Odstotek se med primerljivima letoma sicer ni dosti spremenil. Ostali vzroki, kot so iztek javnega dela, odpoved s strani delavca, poslovni razlogi in ostali razlogi, so zanemarljivi, saj skupaj znašajo le 13%. Ko pa upoštevamo le osebe, ki so prijavljene na Zavodu zaradi prvih dveh vzrokov, ugotovimo, da znaša delež kar 87%.

Slika 5: Brezposelni mladi diplomanti po vzrokih prijave na Zavodu (stanje december 1998 in december 2006, v %)

Vir: Spruk, 2007.

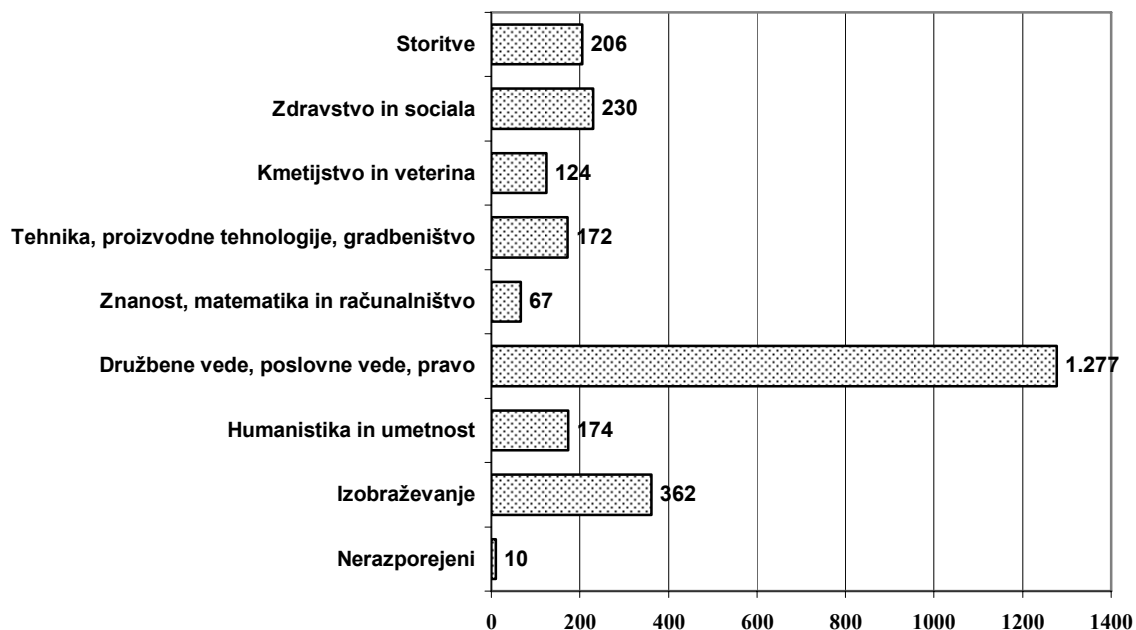
Povedati je potrebno tudi naslednje. Iskalci prve zaposlitve so največkrat zaposleni kot pripravniki. Zakaj se delodajalci odločajo za tovrstni ukrep je preprosto: pripravniku je po zakonu določena do 30% nižja plača kot sicer, četudi opravlja isto delo in ima enako odgovornost kot ostali zaposleni na isti ravni. Pripravnništvo po zakonu ni več obvezno (razen za nekatere poklice), vendar se ga podjetja še vedno poslužujejo ravno zaradi varčevanja. Edina tolažba mladih je zakon, ki delodajalcu prepoveduje, da v času pripravnništva prekliče

pogodbo o zaposlitvi, razen če za to obstajajo tehtni razlogi (na primer: zamujanje, vinjenost na delovnem mestu) (Pripravniki imajo nižje plače, 2007, str. 8).

5.5. Brezposelni mladi diplomanti po področjih izobraževanja

Vzrokov za brezposelnost med mladimi diplomanti je več. Pomemben vzrok je tudi smer študija, ki v nekaterih primerih zelo omejuje uspešnost hitrega zaposlovanja zaradi prevelikega števila diplomantov teh smeri in posledično večje konkurence za omejena delovna mesta na nekem področju (Ignjatovič, 2006, str. 67). Že dlje časa je znano, da je na določene študijske smeri vsako leto preveč vpisa, na druge spet ne. Diplomanti tehničnih in naravoslovnih smeri po navadi pri zaposlitvi nimajo težav, saj delodajalci po teh znanjih veliko povprašujejo. Večje težave imajo posamezniki, ki prihajajo z družboslovnih smeri in tistih smeri, po katerih je število delovnih mest močno omejeno. Za slednje imam v mislih predvsem zgodovinarje, arheologe, filozofe in podobno. Ponavadi je čakanje na sprostitev delovnega mesta lahko zelo dolgotrajno.

Slika 6: Brezposelni mladi diplomanti po področjih izobraževanja (december 2006)

Vir: Spruk, 2007.

Največjo skupino brezposelnih diplomantov v letu 2006 so predstavljali diplomanti družbenih in poslovnih ved (1.277 oseb). Sledijo diplomanti smeri izobraževanja (362 oseb), zdravstva in sociale (230 oseb) in storitev (206 oseb). Med družboslovnimi diplomanti prevladujejo ekonomisti, politologi, komunikologi in sociologi, zelo blizu pa so tudi pravniki. V skupini izobraževanja, kamor sodijo vzgojitelji in učitelji, prevladujejo učitelji športne vzgoje, precej pa je tudi profesorjev angleščine in nemščine. V določenih skupinah je manj kot 10

brezposelnih ali pa jih sploh ni. Vzrok je, bodisi da študijske smeri ne obstajajo ali pa je diplomantov tako malo, da takoj najdejo delo.

Kljub temu, da določeni kadri na Zavodu za zaposlovanje obstajajo, imajo delodajalci veliko težav pri pridobivanju le-teh. Za primer lahko navedem podjetje Escada, gre za nemško modno hišo, ki je lani začela graditi novo tovarno oblek v Murski Soboti. Podjetje ima težave pri pridobivanju kadra za šivanje oblačil, čeprav je na Zavodu v Murski Soboti prijavljenih veliko šivilj iz zaprtih Murinih obratov. Ljudje enostavno ne želijo delati. Potrebovali bi 150 delavcev, pridobili so jih le 70, za ostale se dogovarjajo z Muro (Morozov, 2007, str. 18).

Za konec poglavja bom svoj pogled na mlade brezposelne še malo zožila. Osredotočila se bom na mlade brezposelne ekonomiste. Poklic je zelo zanimiv in razgiban, saj lahko posameznik z ekonomskim znanjem opravlja različna dela in dolžnosti. Ker je veda tako splošna, najbrž niti ni presenetljivo, da je vpis na tovrstne fakultete vsako leto zelo velik. Ker pa se tudi sama bližam koncu študija, me seveda zanima, kakšne so moje možnosti za zaposlitev na trgu dela.

5.6. Mladi brezposelni ekonomisti

Naziv se razlikuje glede na stopnjo izobrazbe in vrsto fakultete. Ob zaključku študija dobijo posamezniki praviloma enak naziv, ne glede na to, katero smer so študirali. Spodnja tabela prikazuje število brezposelnih diplomantov in magistrrov s področja ekonomije, po smeri študija in stopnji izobrazbe.

Tabela 4: Brezposelni mladi ekonomisti (konec leta 2006)

	Št. oseb	Povp. čakalna doba (v mesecih)	Povp. starost (v letih)
Diplomirani ekonomist	319	8,62	26,45
Univerzitetni diplomirani ekonomist	157	8,48	26,61
Magister ekonomije	3	4,67	27,67

Vir: Spruk, 2007.

Konec leta 2006 je bilo na Zavodu za zaposlovanje prijavljenih največ ekonomistov, in sicer 479 oseb. Največ je bilo diplomiranih ekonomistov z dokončano visokošolsko izobrazbo (319 oseb) in univerzitetnih diplomiranih ekonomistov (157 oseb). Največ brezposelnih glede na smer študija predstavljajo ekonomisti na smeri organizacija-management in ekonomisti na smeri management. Najdaljšo povprečno čakalno dobo na zaposlitev imajo ekonomisti smeri marketing (skoraj 27 mesecev), najkrajšo pa magistri ekonomije (približno 5 mesecev). Pri tem je potrebno upoštevati, da je število magistrrov najmanjše. Povprečna starost ekonomistov

se po smereh študija ne razlikuje dosti. Povprečno znaša 26 let. Najstarejši so ekonomisti na smeri marketing (28 let), najmlajši pa ekonomisti smeri podjetništvo.

Obstajajo tudi bojazni, da se mladi po končani diplomi ne upajo vpisati na podiplomski program, ker jih skrbi, da bodo imeli z višjo stopnjo izobrazbe še manjše možnosti za zaposlitev, saj jim bo tako pripadal višji dohodek, kar pa je za delodajalce lahko nesprejemljivo. Marsikdo počaka na prvo zaposlitev in se šele potem odloči za nadaljnji študij, ko ima delovno mesto že zagotovljeno.

Ker je brezposelnost mladih problem, bom v nadaljevanju pogledala, kako je v Sloveniji poskrbljeno za zmanjševanje brezposelnih mladih, kakšni so programi in rešitve v prihodnosti. V Sloveniji sicer obstaja kar nekaj agencij in zavodov, preko katerih si lahko posamezniki poskušajo najti delo. Največji je Zavod za zaposlovanje, ki skuša z različnimi metodami in ukrepi reševati omenjeno problematiko.

6. OBSTOJEČI UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V REPUBLIKI SLOVENIJI

Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije ima ogromno programov za zmanjševanje brezposelnosti. Izdaja publikacije in letake s katerimi posameznike obvešča o možnostih zaposlitve in kam se lahko obrnejo, če ostanejo brez dela. Usposobljenih ima mnogo psihologov, sociologov in socialnih delavcev, ki posameznikom pomagajo pri reševanju tovrstne problematike. Ker pa je moje diplomsko delo usmerjeno na mlade, se bom tudi v tem poglavju v glavnini osredotočala predvsem na analizo obstoječih programov, ki so namenjeni mladim.

6.1. Program aktivne politike zaposlovanja

Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije vsako leto sprejme programe aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ), s katerimi želi zajeti ciljne skupine ljudi. Na podlagi strukturnih značilnosti teh skupin pa skušajo strokovnjaki oblikovati programe za zmanjševanje brezposelnosti. Obstajajo tudi drugi cilji teh programov, kot so: hitrejše in učinkovitejše zaposlovanje, povečevanje možnosti za delovno-socialno integracijo in preprečevanje porasta brezposelnosti ter zmanjševanje regionalnih razlik v državi. Okvirno izvajajo pet programov (poklicna orientacija in pomoč pri zaposlitvi, usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlovanje, neposredno ustvarjanje delovnih mest in eksperimentalni programi). Območne službe Zavoda za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ), lahko v programe prednostno vključijo ciljne skupine, ki so glede na število in strukturo brezposelnih oseb na določenem področju posebej ogrožene. V nadaljevanju bom poskušala poiskati tiste programe, ki se nanašajo predvsem na spodbujanje zaposlovanja mladih.

a) Poklicna orientacija in pomoč pri zaposlitvi

V okviru poklicne orientacije in pomoči pri zaposlitvi se izvajajo aktivnosti, ki predvsem z informiranjem in svetovanjem pomagajo k razvoju poklicne kariere ter aktivnosti, ki pomagajo pri iskanju zaposlitve, aktivirajo in motivirajo osebe za iskanje zaposlitve, omogočajo pridobivanje oziroma poglobljanje veščin za iskanje zaposlitve kot tudi konkretno preizkušanje usposobljenosti za določeno vrsto dela. V okviru poklicne orientacije in pomoči pri zaposlitvi sem zasledila le eno podaktivnost, ki je delno namenjena mladim in sicer:

- **Splošno svetovanje in informiranje brezposelnih**

Udeležencem skušajo posredovati koristne informacije s področja spoznavanja poklicev, možnosti izobraževanja in zaposlovanja v določenih poklicih. Dejavnost opravljajo preko centra CIPS-center za informiranje in poklicno svetovanje. CIPS-i so namenjeni tako mladim, ki so pred poklicno izbiro, odraslim (brezposelnim in zaposlenim), ki spreminjajo svojo poklicno kariero, in vsem, ki iščejo novo zaposlitev ali želijo nadaljevati šolanje ter potrebujejo prave informacije za lažje samostojno odločanje. Gradiva in zapisi v centru so v pomoč poklicnim svetovalcem, svetovalcem zaposlitve, ki potrebujejo izbrane informacije za doseganje boljših delovnih rezultatov, kot tudi vsem drugim, ki so na poti izobraževalne ali poklicne mobilnosti (Letno poročilo 2005, 2006, str. 53-74).

b) Usposabljanje in izobraževanje

Z usposabljanjem in izobraževanjem poskušajo dvigniti usposobljenost oziroma izobrazbeno raven kandidatov, da si povečajo možnost zaposlitve na trgu dela. Pripravljajo tečaje, seminarje in druga usposabljanja. V okviru tega programa se na mlade nanašata le naslednji dve podaktivnosti:

- **Projektno učenje za mlade**

Ciljna skupina so mladi od 15 do 25 let, ki so opustili šolanje. Gre za aktivnosti, ki posamezniku pomagajo pridobiti funkcionalna znanja s področja splošne razgledanosti, večjo prožnost mišljenja, tista znanja, ki so ciljno usmerjena k vsebinam, ki povečajo možnosti za uspešno reintegracijo v šolsko okolje in vsakdanje življenje ter omogočajo večjo integracijo na trgu delovne sile, zlasti zaposlitveno fleksibilnost in samostojnost. Mlade brezposelne osebe se vključujejo v aktivnost z namenom, da se v naslednjem šolskem letu lahko vrnejo v formalni izobraževalni program.

- **Nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK)**

Ciljna skupina so mladi do 26 let. Aktivnost udeležencem zagotavlja pridobitev javne listine o nacionalni poklicni kvalifikaciji, ki izkazuje pridobljena strokovna znanja in spretnosti, ki so potrebna za opravljanje poklica ali posameznih zadolžitev v okviru poklica. S poklicno

kvalifikacijo ni mogoče pridobiti stopnje poklicne oziroma strokovne izobrazbe. Preden kandidat pridobi certifikat o uspešno zaključeni aktivnosti, se mora posvetovati s svetovalcem o morebitnih predhodnih pripravah.

c) Spodbude za zaposlovanje

Ukrep predstavlja sofinanciranje zaposlovanja za pospeševanje zaposlovanja težje zaposljivih oseb, spodbujanje samozaposlovanja in ohranjanja zaposlitve. V okviru programa spodbud za zaposlovanje se na mlade nanašata predvsem spodbujanje novega zaposlovanja in povračila prispevkov delodajalca.

- **Spodbujanje novega zaposlovanja**

Poleg ostalim ciljnim skupinam je aktivnost namenjena tudi iskalcem prve zaposlitve, ki so pred manj kot dvema letoma končali redno šolanje. Zavod spodbuja zaposlovanje tako, da subvencionira delodajalca. Zaposlitev se realizira za najmanj eno leto, za polni delovni čas. Izjemoma lahko tudi za krajši delovni čas, vendar ne sme biti krajši od polovičnega delovnega časa.

- **Povračila prispevkov delodajalca**

V tem primeru gre za posredno pomoč mladim brezposelnim. Delodajalec je namreč upravičen do povračila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za porodniško varstvo, obvezno zdravstveno zavarovanje in za zavarovanje za primer brezposelnosti. Seveda je povračilo pogodbeno omejeno. Program je namenjen tudi ostalim brezposelnim, v okviru mladih pa se nanaša predvsem na brezposelne, ki so na Zavodu prijavljeni več kot 6 mesecev.

d) Neposredno ustvarjanje novih delovnih mest

Vključevanje predstavlja pomoč pri zaposlovanju skupin brezposelnih oseb, ki najtežje najdejo zaposlitev, in sicer v obliki subvencij za zaposlitev pri neprofitnih delodajalcih, predvsem v dejavnostih, ki se izvajajo v javnem interesu in lahko pomenijo širitev mreže socialnih storitev ali razvoj novih storitev. V okviru programa za neposredno ustvarjanje novih delovnih mest sem zasledila le eno podaktivnost, ki je delno namenjena mladim, in sicer:

- **Projekti netržnih zaposlitvenih programov**

Poleg ostalih ciljnih skupin se osredotočajo predvsem na mlade, ki so opustili šolanje, so brezposelni in imajo težave na različnih področjih. Aktivnost poteka na podlagi razpisa, na katerega se lahko prijavijo neprofitni delodajalci s sedežem organizacije na območju z višjo

stopnjo brezposelnosti od povprečne v Sloveniji. Kot neprofitni delodajalci se smatrajo tisti, ki imajo v ustanovitvenem aktu določen neprofitni značaj oziroma tisti, ki ne delijo dobička.

e) Eksperimentalni programi

Gre za pilotne projekte, s katerimi se iščejo nove rešitve za vključitev ciljnih skupin na trg dela. Tudi pri eksperimentalnih programih sem zasledila le eno podaktivnost, ki se nanaša na mlade.

- **Program pobude skupnosti EQUAL**

Gre za razvoj programov usposabljanja, izobraževanja in zaposlovanja za posebno ranljive, partnerskega sodelovanja ter preverjanje teh programov v praksi s strani izbranih razvojnih partnerstev. Inovativne rešitve skušajo povečati motivacijo, orientacijo, znanja in veščine predvsem mladih kandidatov za potrebe na trgu dela. Kot zanimivost naj navedem, da programe delno financira tudi Evropska unija (Rode, 2006, str. 12-50).

Vlada Republike Slovenije je doslej sprejemala program APZ za posamezno koledarsko leto, to pa ne omogoča uravnovešenih izvajalskih načrtov in financiranja. Zato se je pokazala potreba po stabilnejših in administrativno učinkovitejših ukrepih, ki vsebujejo tudi uveljavljanje večje lastne prepoznavnosti med delodajalci, brezposelnimi in širšo javnostjo. Vlada je zato sprejela dolgoročni načrt aktivne politike zaposlovanja za 7 let vnaprej, in sicer od leta 2007-2013. Vsebinsko združevanje programov in njihovo bolj uravnovešeno financiranje sta temeljna ukrepa reform za uspešnejšo politiko zaposlovanja. Daljši program je bil nujen tudi zato, da se je hkrati uskladi z obdobjem programskih dokumentov, ki so podlaga za izrabo sredstev Evropskega socialnega sklada, ki bo prispeval del sredstev za financiranje sprejetih programov (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013, 2007). Omenjen sedemletni program podrobneje opisujem v naslednjem podpoglavju.

6.2. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013

Projekt napoveduje, da naj bi do prihodnjega leta odprli 12 tisoč novih delovnih mest, število brezposelnih pa znižali na 15 tisoč. Do leta 2013 naj bi zaposlitev dobilo 50 tisoč delavcev, brezposelnih pa naj bi bilo 30 tisoč manj. Toda podatki kažejo, da zaposlovalna politika v državi ne more normalizirati trga dela, kaj šele, da bi bila kos gospodarskim izzivom, ki jih ti projekti prinašajo. Težava je v tem, da število delovnih mest narašča, po podatkih Zavoda za zaposlovanje po skoraj 20 tisoč na leto, po drugi strani pa so tudi delodajalci vedno bolj izbirčni. Glavne izzive na področju zaposlovanja in brezposelnosti, zaradi katerih so sprejeli program APZ, lahko navedemo v naslednjih točkah (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013, 2007) :

- visok delež dolgotrajno brezposelnih, ki se je v zadnjih desetih letih celo povečal,
- strukturna brezposelnost: slaba izobrazbena sestava brezposelnih, visok delež brezposelnih brez izobrazbe oziroma z nizko izobrazbo,
- izredno nizek delež starejših zaposlenih (55–64 let), ki je med najnižjimi v EU,
- sorazmerno visoka stopnja brezposelnosti mladih,
- naraščajoče število brezposelnih oseb z višjo in visoko izobrazbo,
- povečevanje stopnje brezposelnosti žensk.

Iz naštetih vzrokov je razvidno, da se projekt osredotoča tudi na mlade, saj je zaznati porast brezposelnosti med mladimi in tistih z visoko in višješolsko izobrazbo. Gledano po starostnih skupinah, smo priča povečanju stopnje brezposelnosti mladih, kar je povezano z njihovo večjo vključenostjo v terciarno izobraževanje, ki se je to v obdobju 1998–2003 povečalo iz 53,6% na 66,9% in je tako med najvišjimi v Evropski uniji (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013, 2007).

Iz spodnje tabele je razvidno, da je eden izmed ciljev povečati zaposlenost mladih (15-24 let) na 38%, kar je za 2,9 odstotnih točk več kot znaša izhodiščna vrednost. Ali bo cilj dosežen, je odvisno od gospodarskega razvoja Slovenije in dosežene gospodarske rasti.

Tabela 5: Povečanje stopnje delovne aktivnosti po starostnih skupinah

Starostna skupina	Izhodiščna vrednost ³	Ciljna vrednost v letu 2013 ⁴
15-64 let	67,1 %	70,4 %
15-24 let	35,3 %	38,0 %
55-64 let	33,5 %	43,5 %

3 Vir podatkov za izhodiščne vrednosti je SURS, poročilo za 2. četrletje 2006.

4 Ciljne vrednosti za leto 2013 za kazalce cilja »Povečanje stopnje delovne aktivnosti« so povzete po scenariju Strategije razvoja Slovenije, sprejetem na 30. redni seji Vlade RS, dne 23.6.2005.

Vir: Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013, 2007.

V nadaljevanju me bo zanimalo, ali je v okviru programa Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013 tudi kakšen program, ki je namenjen predvsem mladim, ali pa so programi enaki tistim v preteklosti, ko jih je vlada sprejemala enkrat letno za vsako prihodnje leto. V okviru programa APZ za obdobje od leta 2007-2013 sem našla le en program, ki se delno nanaša na mlade. Program bom podrobneje opisala v naslednjem poglavju.

a) Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve

- **Razvoj in izvajanje novih oblik pomoči ter predstavitev**

V okviru programa se bo spodbujal razvoj novih in inovativnih oblik informiranja, svetovanja, motiviranja in pomoči pri iskanju zaposlitve, saj gre za ključne aktivnosti, ki

pospešujejo prilagajanje programov in pristopov k razmeram na trgu in značilnostim ciljnih skupin. Pospeševali se bodo zlasti tisti poklici, pri katerih obstaja neskladje med povpraševanjem in ponudbo na trgu delovne sile. Kljub temu, da je program namenjen vsem, ki potrebujejo tovrstno pomoč, se osredotoča predvsem na mlade (do dopolnjenega 25. leta), ki so postali brezposelni v mesecu X in so še vedno brezposelni v mesecu X + 6, ter na delež odraslih (25 + let), ki so postali brezposelni v mesecu X in so še vedno brezposelni v mesecu X + 12 (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013, 2007).

6.3. Analiza obstoječih ukrepov

Kljub temu, da ima Zavod mnogo programov za zmanjševanje brezposelnosti, sem med programi aktivne politike zaposlovanja za leto 2005, ki se nanašajo na mlade, našla le zgoraj opisane. Poudariti je potrebno, da vsi zgoraj naštetih programi niso namenjeni izključno mladim, veliko jih je namenjenih tudi drugim starostnim skupinam. Na podlagi tega lahko ugotovimo, da sta izključno mladim namenjena le dva programa, in sicer Projektno učenje za mlade in Nacionalne poklicne kvalifikacije, vendar sta tudi ta dva programa zelo ozko specializirana. Prvi se nanaša na mlade, ki so opustili šolanje, drugi pa na pridobitev certifikata o poklicni kvalifikaciji. Želela bi si, da bi pripravili program za mlade različnih izobrazbenih struktur, tudi za diplomante univerzitetnih in visokošolskih programov.

V novem programu za zmanjševanje brezposelnosti od leta 2007 do leta 2013 sem ugotovila, da je stanje na žalost zelo podobno. Edini projekt, v katerem so bili ciljna skupina tudi mladi, se imenuje: »Razvoj in izvajanje novih oblik pomoči ter predstavitev«. Oblikovali so več projektov, vendar v nekaterih niso izrecno navedli starostnih skupin, katerim je program namenjen, temveč so navedli splošne značilnosti kot so: brezposelne osebe, delavci v postopku izgubljanja zaposlitve in podobno. Teh programov nisem vključila v svojo analizo, saj me zanimajo predvsem tiste aktivnosti, ki so namenjene izključno mladim.

Kljub vsem projektom in aktivnostim, ki jih sprejemajo vlada, ministrstva in ostali organi, žal z ukrepi ne moremo biti zadovoljni. Menim, da je na področju brezposelnosti mladih premalo storjenega. Ukrepi so preveč osredotočeni na starejše, invalide in druge posameznike, ki so zaradi kakršnegakoli vzroka brez dela. Zaradi tega menim, da smo mladi zapostavljeni in bi nam morali posvečati več pozornosti. Ker je premalo programov namenjenih izključno mladim, bom v nadaljevanju poizkušala predstaviti nekatere predloge in rešitve, s katerimi bi bilo lahko ustvarjenih več delovnih mest za mlade.

7. PREDLOGI ZA ZMANJŠEVANJE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V REPUBLIKI SLOVENIJI

7.1. Uskladitev šolskega sistema z zahtevami gospodarstva

V svoji nalogi sem ugotovila, da je eden izmed glavnih vzrokov za brezposelnost med mladimi pomanjkanje delovnih izkušenj. Delodajalci se velikokrat pritožujejo, da mladi, ki so pred kratkim končali šolanje, nimajo nobenega znanja, ki bi ga lahko uporabili. Poznajo teorijo in osnovo, vse ostalo si morajo pridobiti med pripravništvom. Po mojem mnenju bi bilo treba šolski sistem spremeniti tako, da bi bil večji del študija namenjen praktičnemu usposabljanju.

Enako velja tudi za poklicno izobraževanje in srednješolce. Nekoč so v šolskem sistemu izvajali polletno praktično usposabljanje, predvsem v poklicnem izobraževanju, kjer so si dijaki izkušnje nabirali pri uveljavljenih mojstrih. V današnjem šolskem sistemu se praksa izvaja predvsem v šolskih kabinetih, kar je lahko vzrok za padec zanimanja za določene poklice. Menim, da bi morala država bolj promovirati poklice, ki jih primanjkuje in poklice prihodnosti. S tem bi učence in dijake bolj enakomerno porazdelili med različne izobraževalne programe. Mladim bi lahko predstavili tudi podatke, ki kažejo zahteve delodajalcev po določenih poklicih, in podatke o brezposelnosti ter tudi na ta način povečali vpis na določene izobraževalne programe. Drugi korak k uskladitvi šolskega sistema z gospodarstvom bi bili dnevi odprtih vrat, na katerih bi predavali strokovnjaki, ki bi mladim predstavili svoj poklic v praksi.

Prednost zgoraj opisanih rešitev bi bil večji stik mladih z realnim dogajanjem v gospodarstvu. Poleg tega bi jim mogoče vzbudili večje zanimanje za določene poklice, ker bi imeli možnost, da jih spoznajo že v času šolanja. Menim, da bi z obema opisanimi rešitvama lahko bolj enakomerno porazdelili študente in dijake po posameznih šolah. Pomanjkljivost je povezana predvsem z dodatnimi stroški, saj bi bilo marsikje potrebno zgraditi dodatne kabinete za izvajanje praktičnega usposabljanja, mogoče bi se povečala tudi birokracija zaradi sklepanja dogovorov o napotitvi študenta.

7.2. Vzpostavitev ugodnega okolja za domače in tuje investicije

Kljub temu, da ima Slovenija zelo ugodno geografsko lokacijo, saj ima neposreden dostop do morskih poti, hkrati pa leži v pasu, ki pomeni povezavo med južno in vzhodno Evropo, je delež tujih investicij zelo majhen. Domači investitorji zaradi različnih dejavnikov svoja podjetja selijo v tujino. Slovenija bi morala izboljšati delovne pogoje in narediti državo bolj privlačno za tujce, saj bi s pritokom svežega kapitala lahko pospešili gospodarsko rast in povečali blaginjo države. Investicije bi tako pomenile več vlaganj v slovensko gospodarstvo, gradnjo novih poslovnih objektov, tovarn in s tem tudi nova delovna mesta za mlade.

Največjo oviro za tujce v Sloveniji predstavlja davčna zakonodaja, saj so davki na dobiček pravnih oseb relativno visoki, kar odvrta potencialne investitorje od vlaganj v našo državo. Slovenija ima 25 odstotno davčno stopnjo. Seveda obstajajo tudi evropske države, ki imajo stopnjo višjo od naše, obstajajo pa tudi države, ki imajo nižjo davčno stopnjo in so zaradi tega za investitorje bolj privlačne (na primer: Madžarska 18%, Latvija 19%, Irska 12,5%) (Čebašek, 2005, str. 10). Mlade delovne sile ima Slovenija dovolj, problem pa je, da je dražja kot na primer na Madžarskem ali Slovaškem. Tujci pa se pritožujejo tudi nad dolgim čakanjem na gradbena dovoljenja in neurejenostjo zemljišč. Vsi ti dejavniki odvrta tujce od Slovenije.

Če bi rahlo znižali davčne stopnje in pospešili administrativne postopke, bi marsikateri tujec že razmišljal o investiranju v Sloveniji. Dejstva o dragi delovni sili se pač ne da spremeniti, saj je dohodek slovenskega delavca na primer od slovaškega delavca višji. Po mojem mnenju bi morala Slovenija bolj poudarjati svojo glavno komparativno prednost, in sicer geografsko lego in posedovana znanja.

S tujimi investicijami bi lahko v Sloveniji lahko razvijali tiste panoge, ki so v svetu vodilne in hkrati zanimive predvsem za mlade. Gre predvsem za panoge s področja informacijske tehnologije, farmacije, strojništva in drugih. Mladi imajo pred starejšimi prednost, saj živijo v dobi informatike, zato jim delo z računalniki in drugo tehnologijo ne bi smelo delati večjih težav.

7.3. Spodbujanje podjetništva med mladimi

Samozaposlovanje razumem kot možnost posameznika, da ustanovi podjetje in ponuja svoje usluge na trgu. S podjetništvom nastaja novo znanje v gospodarstvu, ki prinaša tehnološki napredek kot glavni vir za povečanje nacionalne konkurenčnosti v globalnem prostoru. Hkrati obstaja možnost širitve podjetja in nastanek potreb po novih delovnih mestih za mlade.

Glede na današnje razmere menim, da je mladih podjetnikov v Sloveniji premalo, bodisi zaradi tega, ker nimajo dovolj začetnega kapitala, izkušenj ali drugih potrebnih sredstev za ustanovitev podjetja. Predlagam, da bi obstajala davčna olajšava pri nakupu osnovnih sredstev, s strani mladih perspektivnih podjetnikov, predvsem v tistih panogah, ki zahtevajo visok začetni kapital. Znižati bi se morali ustanovitveni stroški podjetja, država pa bi lahko sofinancirala obrestno mero za mlade podjetnike. Obenem bi bilo potrebno spodbujati zaposlovanje mladih, ki so po večini še brez delovnih izkušenj. Država bi lahko financirala mentorstvo za prvi dve leti poslovanja, s čimer bi do izkušenj mladim pomagali starejši, že izkušeni kolegi.

Po mojem mnenju je ta rešitev dobra, saj bi se mladi po končanem šolanju takoj zaposlili in s tem razbremenili starše in posledično tudi Zavod za zaposlovanje. Prav tako bi hitreje začeli pridobivati delovne izkušnje. S tem bi rešili tudi pritisk za izpraznitev delovnih mest tistih

starejših, ki izpolnjujejo pogoje za upokojitev. Mladi bi tako v gospodarstvo prinesli nove ideje, ki bi jih lahko oplemenitili z medsebojnim povezovanjem novonastalih mladih podjetij. Pomanjkljivosti obeh rešitev sta pomanjkanje delovnih izkušenj mladih in prezasičenost trga z novonastalimi podjetji.

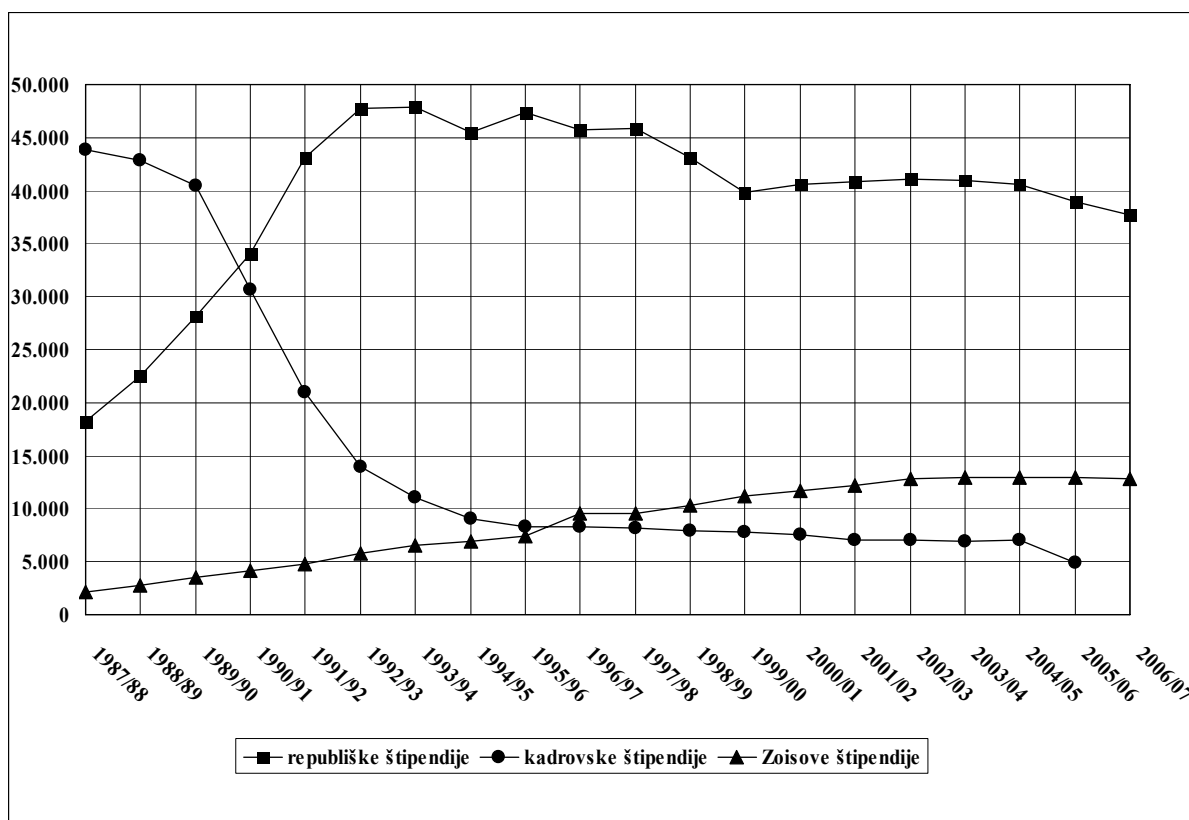
7.4. Večje število kadrovskih štipendij

V poglavju o analizi brezposelnosti mladih v Sloveniji sem ugotovila, da se dolžina študija podaljšuje. Eden izmed vzrokov je tudi pomanjkanje denarja med študijem, zato študenti delajo in posledično jim zmanjkuje časa za študij. Rešitev so štipendije, ki marsikateremu posamezniku pomagajo preživeti v času šolanja ali študija. V Sloveniji poznamo tri vrste štipendij, in sicer: kadrovske, republiške in Zoisovo štipendijo. Pred letom 1990 so v Sloveniji prevladovale kadrovske štipendije (dodeljenih je bilo dobrih 40.000 štipendij), po osamosvojitvi leta 1991 pa se je situacija obrnila v korist republiških štipendij (v povprečju je bilo dodeljenih 45.000 štipendij), kar je razvidno tudi iz slike 7. Izrazita razlika med kadrovske in republiške štipendije prevladuje še danes v korist slednjih.

Po mojem mnenju je kadrovske štipendije danes premalo, zato bi morala država najti način, kako podjetja stimulirati za dodeljevanje štipendij v večji meri. Ena možnost je, da država podjetjem, ki podeljujejo kadrovske štipendije dodeli davčno olajšavo in druge ugodnosti. Korist, ki bi jo imela podjetja, je zagotovljena delovna sila v prihodnosti, hkrati pa bi podjetja svoje štipendiste, bodoče sodelavce, spoznala že med študijem. Na ta način bi se zmanjšal pritisk na Zavod za zaposlovanje in posledično tudi pritisk na državno blagajno. Študenti pa bi lahko že med študijem opravljali prakso v podjetju ter ga tako bolj spoznali še pred morebitno sklenitvijo delovnega razmerja.

Prednost omenjene rešitve vidim tudi v tem, da bi mladi svoje starše med študijem delno finančno razbremenili, hkrati pa bi imel delodajalec možnost spremljanja dosežkov svojega bodočega zaposlenega že v času njegovega študija. Pomanjkljivost za podjetja bi se lahko izkazala ob posameznikovem izkoriščanju štipendije. Podjetja bi se proti temu lahko zavarovala tako, da bi bil pogoj za štipendiranje uspešno opravljen letnik, v nasprotnem primeru bi moral posameznik vrniti štipendijo v celoti.

Slika 7: Vrste štipendij v Republiki Sloveniji v obdobjih od leta 1987 do leta 2007

Vir: Letno poročilo 2006, 2007, str. 84.

7.5. Primerjava predlaganih rešitev

V prejšnjem poglavju sem predstavila rešitve, ki bi po mojem mnenju lahko zmanjšale brezposelnost mladih. Problem bi lahko začeli reševati z usklajevanjem šolskega sistema, ki bi ga morali bolj prilagoditi zahtevam gospodarstva. Prav tako bi se morala Slovenija bolj zavedati pomena tujih neposrednih investicij in posledično skrbeti za njihovo povečanje. S spodbujanjem podjetništva med mladimi bi nastala konkurenčnost za nove ideje v gospodarstvu in večje možnosti zaposlovanja za mlade perspektivne posameznike. Z dodeljevanjem kadrovske štipendije bi imela podjetja zagotovljeno kakovostno in skrbno delovno silo v prihodnosti. V nadaljevanju bom za vsako izmed predlaganih rešitev poskušala poiskati njene prednosti in pomanjkljivosti.

Tabela 6: Primerjava predlaganih rešitev

PREDLAGANA REŠITEV	PREDNOSTI (+)	POMANJKLJIVOSTI (-)
Uskladitev šolskega sistema z zahtevami gospodarstva	<ul style="list-style-type: none"> • večji stik mladih z dogajanjem v gospodarstvu • vzbuditev večjega zanimanja za poklice med mladimi • enakomernejša porazdelitev dijakov in študentov po šolah 	<ul style="list-style-type: none"> • dodatni stroški zaradi gradnje kabinetov • večja birokracija • manjši vpis na določene družboslovne fakultete
Vzpostavitev ugodnega okolja za domače in tuje investicije	<ul style="list-style-type: none"> • nova delovna mesta za mlade • ni potrebno reguliranje vpisa na določene fakultete • manjši beg možganov v tujino 	<ul style="list-style-type: none"> • morebitno zaposlovanje tuje delovne sile
Spodbujanje podjetništva med mladimi	<ul style="list-style-type: none"> • takojšna zaposlitev mladih • sprostitev pritiska na delovna mesta • nove ideje mladih • razbremenitev staršev in Zavoda za zaposlovanje 	<ul style="list-style-type: none"> • pomanjkanje delovnih izkušenj mladih • prezasičenost trga
Večje število kadrovskega štipendij	<ul style="list-style-type: none"> • finančna razbremenitev staršev • manj dela preko študentskega servisa • možnost spremljanja dosežkov bodočega zaposlenega s strani delodajalca 	<ul style="list-style-type: none"> • izkoriščanje štipendij

Vir: lasten prikaz.

Prva rešitev, boljša uskladitev šolskega sistema z željami in zahtevami gospodarstva, se mi zdi dobra, saj bi z osveščanjem dosegli večji stik mladih z realnim dogajanjem v gospodarstvu. S predstavitvami poklicev v praksi bi mlade vzpodbudili k večjemu zanimanju

za določen poklic, posledica pa bi bila enakomernejša porazdelitev dijakov in študentov po šolah in programih. Kot pomanjkljivost bi se pojavili dodatni stroški gradnje kabinetov za izvajanje praktičnega usposabljanja in večja birokracija. Če bi uspelo mladim približati določene redke poklice, bi lahko vpis na določene fakultete tudi upadel.

Z neposrednimi tujimi investicijami bi se avtomatično pojavila nova delovna mesta, zato ne bi bilo potrebno regulirati vpisa na določene fakultete. Z razvijanjem panog prihodnosti bi lahko zmanjšali beg možganov, saj bi obstajala delovna mesta tudi za vrhunske strokovnjake. Pomanjkljivost rešitve bi se lahko kazala skozi zaposlovanje tuje in cenejše delovne sile.

Spodbujanje samozaposlovanja mladih temelji na ideji spodbujanja podjetništva, ki pripomore h gospodarskemu napredku. Z ustanovitvijo lastnega podjetja bi mladi pridobivali delovne izkušnje prej. Prav tako bi se zmanjšal pritisk na delovna mesta starejših. Ravno tako bi bilo potrebno spodbujati zaposlovanje mladih. Mladi bi bili z ustanovitvijo podjetja prisiljeni iskati nove inovativne rešitve za obstoj na trgu. Slabost rešitve je pomanjkanje delovnih izkušenj.

S spodbujanjem kadrovskega štipendij bi se zmanjšalo delo preko študentskega servisa, posledično bi se skrajšal tudi čas študija. Mladi bi finančno razbremenili starše. Delodajalec pa bi imel možnost spremljanja dosežkov bodočega zaposlenega. Slabost je, da bi štipendisti lahko izkoriščali štipendije za finančno neodvisnost, študijskih obveznosti pa ne bi opravljali. Varovalka podjetij bi bila uspešno opravljen letnik.

8. SKLEP

Brezposelnost predstavlja problem, ki se nanaša tako na posameznike kot na celotno družbo. Poudariti je potrebno, da obstaja več vrst brezposelnosti. Merjenje brezposelnosti pa v Sloveniji izvajamo na dva načina in sicer kot registrirano in anketno brezposelnost. Vzrokov za brezposelnost v Sloveniji je več, najpomembnejša pa sta zamenjava družbenoekonomskega sistema in izguba jugoslovanskih trgov. Za brezposelnost mladih sta kriva predvsem pomanjkanje delovnih izkušenj in neustrezna izobrazbena struktura v gospodarstvu. Posledice so za marsikoga zelo obremenjujoče, saj se pojavljajo osebne stiske, ekonomska izključenost in psihične težave. Vsak posameznik zaznava problem brezposelnosti na svoj način. Nekateri se s tem lažje sprijaznejo, drugi ne.

Analiza je pokazala, da je brezposelnost med mladimi v Sloveniji velik problem, saj je bil delež mladih brezposelnih med 18 in 29 letom v decembru 2006 skoraj 33 odstotkov med vsemi brezposelnimi. Zaskrbljujoče je dejstvo, da se povečuje število brezposelnih oseb z visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo, predvsem s področja družboslovnih in poslovnih ved. Konec leta 2006 je bilo na Zavodu za zaposlovanje med vsemi brezposelnimi prijavljenih kar 479 ekonomistov z visokošolsko in univerzitetno izobrazbo ter magisterijem. Povprečna starost brezposelnega ekonomista je bila 26,5 let. Večanje števila diplomantov na slovenskem

trgu delovne sile bi v prihodnosti lahko pomenilo naslednje. Prestrukturiranje slovenskega gospodarstva in ustvarjanje številnih novih delovnih mest, ki bodo po zahtevnosti primerljiva z visoko izobraženo delovno silo. Slabši scenarij, ki je ob naraščanju števila diplomantov prav tako možen, pa je visoka stopnja brezposelnosti med mladimi diplomanti in redko nastajanje kvalitetnih, zahtevnih delovnih mest (Ignjatovič, 2006, str. 67). Zaskrbljujajoče je tudi dejstvo, da se večja delež žensk med brezposelnimi mladimi diplomanti. Po letu 2000 je delež vsako leto bolj naraščal, svoj vrhunec je dosegel leta 2006, ko je bilo mladih brezposelnih diplomantk kar 74,6%. Dejstvo lahko pripisujemo materinstvu in morebitnem odhodu na porodniški dopust.

Država skuša brezposelnost zmanjšati tako, da preko Zavoda za zaposlovanje in drugih institucij izvaja programe, ki pomagajo brezposelnim pri izobraževanju in iskanju zaposlitve. Doslej so programe sprejemali za vsako leto posebej, največji projekt doslej pa je bil sprejet za dlje časa, in sicer za obdobje sedmih let. Glavni cilj je povečati zaposlenost mladih. Kljub vsem naporom, ki jih država vlaga v zmanjševanje brezposelnosti mladih, menim, da je na tem področju storjenega premalo. Večina državnih programov je namenjenih preširokim skupinam brezposelnih, izključno mladim sta namenjena le dva, in sicer Projektno učenje za mlade in Nacionalne poklicne kvalifikacije. Pogrešam ciljno orientirane programe, ki bi bili namenjeni predvsem mladim diplomantom.

Zaradi tega sem se v diplomski nalogi odločila predstaviti nekatere svoje predloge, ki bi lahko pripomogli k reševanju tega problema. Država bi morala že med šolanjem mladih poskrbeti za učinkovite učne programe, ki bi posameznikom omogočali da svoj želeni poklic spoznajo tudi v praksi. Večji poudarek bi moral biti na praktičnem usposabljanju, da bi imeli mladi ob zaključku študija več izkušenj. Slovenija bi nova delovna mesta pridobila tudi tako, da bi vzpostavila ugodne pogoje za neposredne domače in tuje investicije. Posledično bi nastala nova delovna mesta, zaradi vlaganj pa bi se povečala tudi gospodarska rast. Pomemben dejavnik vsakega gospodarstva je tudi spodbujanje podjetništva med mladimi, ki prinaša novosti in gospodarski napredek. S spodbujanjem podjetništva pri mladih bi pripomogli k zmanjšanju brezposelnosti, posledično pa bi nastala tudi večja konkurenčnost gospodarstva. S tem, ko bi si mladi ustanavljali svoja podjetja, bi imeli manjši pritisk na delovna mesta tistih, ki še ne želijo v pokoj. Poleg tega bi imeli mladi motivacijo za hitrejši študij, ker bi ob samozaposlitvi hitreje prišli do zaslužka kot ob morebitni državni podpori. Prav tako je pomembno spodbujanje zaposlovanja mladih. Pomembno vlogo bi igrale tudi kadrovske štipendije, ki bi mladim že med študijem pomagale do hitrejše finančne neodvisnosti. Podjetja bi z dodeljevanjem štipendij pridobila davčne olajšave in možnost spremljanja dosežkov bodočega zaposlenega že v času študija.

Rešitve obstajajo za skoraj vsak problem, težava je le, da se jih je težko domisliti in kasneje tudi uresničiti. Seveda ima vsak ukrep za zmanjševanje brezposelnosti svoje prednosti in pomanjkljivosti, toda če bo Slovenija znala izkoristiti vse prednosti, menim, da se nam za prihodnost mladih ni potrebno bati.

LITERATURA

1. Čebašek Alenka: Optimalni dobiček z davčnega vidika. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2005. 45 str.
2. Hrovatin Nevenka: Uvod v gospodarstvo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 377 str.
3. Ignjatović Miroslav: Položaj mladih na trgu delovne sile. IB revija, Ljubljana, 2006, 4, str. 66-69.
4. Javornik S. Jana et al.: Trg dela in zaposlovanje. Socialni razgledi, Ljubljana, 2006, 153 str.
5. Malačič Janez: Mladi in starejši v pasteh sprememb na trgu dela. IB revija, Ljubljana, 2006, 4, str. 83-85.
6. Morozov Sebastjan: Escada ne more dobiti kadra za novo tovarno v Pomurju. Dnevnik, Ljubljana, 19.2.2007, str. 18.
7. Murn Ana, Kmet Zupančič Rotija: Poročilo o razvoju 2004. Ljubljana : Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2004. 152 str.
8. Rapuš Pavel Jana: Ranljivost mladih pri soočanju z brezposelnostjo. Socialna pedagogika, Ljubljana, 9 (2005), 3, str. 329-360
9. Repovž Mija; Osamljeni med trdnjavami strahov. Sobotna priloga Dela, Ljubljana, 08.04.2006, str. 24-25.
10. Rode Anka et al.: Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leto 2006. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2006, 53 str.
11. Senjur Marjan: Makroekonomija. Maribor : MER Evrocenter, 2001. 423 str.
12. Stropnik Nada: Položaj in problemi mladih družin z vidika zaposlovanja ter usklajevanja dela in družine. IB revija, Ljubljana, 2006, 4, str. 70-72.
13. Svetlik Ivan: Brezposelnost in zaposlovanje. Ljubljana : Delavska enotnost, 1985. 279 str.
14. Šonc Rok: V deželi priložnosti. Mag, Ljubljana, 13 (2007), 7, str. 16.
15. Verša Dorotea: Mladi diplomanti na trgu delovne sile. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2004. 24 str.

VIRI

1. Aktualni podatki o trgu delovne sile. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
[URL: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/TrgDela/TrgDela>], 14.2.2007.
2. Gabrovšek Tatjana: Psihološki vidiki brezposelnosti.
[URL: <http://www.zaposlitev.com/>], 10.2.2007.
3. Kazalniki socialne povezanosti 2004. Statistični urad Republike Slovenije.
[URL: http://www.stat.si/novica_prikazi], 23.5. 2007.
4. Krašovec Tone: Deset let gospodarskega razvoja v samostojni Sloveniji.
[URL: <http://www.zdruzenje-manager.si/si/publikacije-dokumenti/strokovni-clanki/deset-let/>] 9.8.2007.

5. Letno poročilo 2005. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2006, 136 str.
6. Letno poročilo 2006. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2007, 150 str.
7. Pripravniki imajo nižje plače. Get job (priloga revije Študent), 10 (2007), 6, str. 8-9.
8. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
[URL: http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti], 10.10.2007.
9. Spruk Viljem: Interno gradivo. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, februar 2007.
10. Švab Alenka: Socialni položaj študentskih družin v Ljubljani, Mirovni inštitut, Ljubljana, oktober 2001, 68 str.

PRILOGI

Priloga 1: Brezposelne osebe po dopoljnjeni starosti decembra 2005 in 2006

	dec.05	dec.06
do 18	274	180
14 let		
15 let	20	27
16 let	61	53
17 let	193	100
18 do 24	19.003	12.380
18 let	1.208	653
19 let	2.369	1.470
20 let	3.065	1.820
21 let	3.028	1.927
22 let	3.088	1.993
23 let	3.146	2.179
24 let	3.099	2.338
25 do 29	15.750	13.174
25 let	3.525	2.668
26 let	3.604	3.038
27 let	3.283	2.844
28 let	2.810	2.538
29 let	2.528	2.086
30 do 39	17.522	14.865
40 do 49	19.097	16.319
50 do 59	20.000	20.219
60 in več	929	1.166
Skupaj	92.575	78.303

Vir: Spruk, 2007.

Priloga 2: Brezposelne osebe po dopoljnjeni starosti in stopnji izobrazbe ob koncu leta 2006

	I. stopnja	II. stopnja	III. stopnja	IV. stopnja	V. stopnja	VI. stopnja	VII. stopnja	VIII. stopnja	Skupaj
do 18	171	1		8					180
14 let									
15 let	27								27
16 let	52			1					53
17 let	92	1		7					100
18 do 24	3.903	619	32	2.723	4.720	126	257		12.380
18 let	416	35		180	22				653
19 let	737	82	2	287	360	2			1.470
20 let	659	73	7	448	632	1			1.820
21 let	607	101	4	486	722	6	1		1.927
22 let	508	100	5	437	924	12	7		1.993
23 let	493	123	9	454	1.000	48	52		2.179
24 let	483	105	5	431	1.060	57	197		2.338
25 do 29	2.226	574	47	2.102	5.611	246	2.365	3	13.174
25 let	434	113	4	447	1.249	52	368	1	2.668
26 let	476	115	13	442	1.386	69	536	1	3.038
27 let	458	116	8	410	1.232	53	566	1	2.844
28 let	447	110	7	428	1.015	37	494		2.538

29 let	411	120	15	375	729	35	401		2.086
30 do 39	4.621	969	233	2.944	4.187	456	1.430	25	14.865
40 do 49	6.776	670	267	4.259	3.295	511	536	5	16.319
50 do 59	8.842	941	182	5.330	3.662	728	530	4	20.219
60 in več	418	48	7	271	253	94	74	1	1.166
Skupaj	26.957	3.822	768	17.637	21.728	2.161	5.192	38	78.303

Vir: Spruk, 2007.